Ekonomika a správa sociálního zabezpečení

Slezská univerzita v Opavě

2025

- J. Mertl a kol. – Sociální politika, Wolters Kluwer 2023

- L. Průša – Vývoj sociálních příjmů obyvatelstva v letech 2010–2022, Demografie č. 1/2024
  https://www.czso.cz/documents/10180/219149124/13005324q1_prusa.pdf/2a56904a-9730-4951-a609-9318ad3e285d?version=1.0

cíl předmětu:

aplikovat znalosti studentů z již absolvovaných ekonomických a právních disciplín na oblast sociálního zabezpečení v ČR a v EU

teoretické poznatky z přednášek jsou prohloubeny individuálními konzultacemi, jejichž součástí jsou nejen prezentace studentů, ale i nácvik řešení situací v sociálním zabezpečení s využitím některých tiskopisů a dalších materiálů

osnova

1. Úvod do studia ekonomiky a správy sociálního zabezpečení.
2. Organizace a provádění sociálního zabezpečení v České republice.
3. Systém sociálního pojištění.
4. Pilíře systému sociálního pojištění: sociální zabezpečení, nemocenské a důchodové pojištění.
5. Systém zdravotního pojištění.
6. Definice a systém sociální péče.

7. Státní sociální podpora.
8. Dávky pro osoby se zdravotním postižením.
9. Příspěvek na péči a pomoc v hmotné nouzi.
10. Dávky v nezaměstnanosti.
11. Systém sociálního zabezpečení v Evropské unii.
12. Aktuální otázky, shrnutí probrané látky a diskuse.

determinanty:

- demografický vývoj
  porodnost, stárnutí populace
- ekonomické a sociální faktory
  HDP, ceny, rozložení mezd, vývoj nezaměstnanosti, zdravotní stav obyvatelstva
- společensko-politické faktory
  programové prohlášení vlády, programy politických stran, sociální smír, kolektivní vyjednávání
- mezinárodní faktory
  členství v EU, mezinárodní závazky (Evropská sociální charta)

Vývoj počtu živě narozených dětí - skutečnost vs. projekce

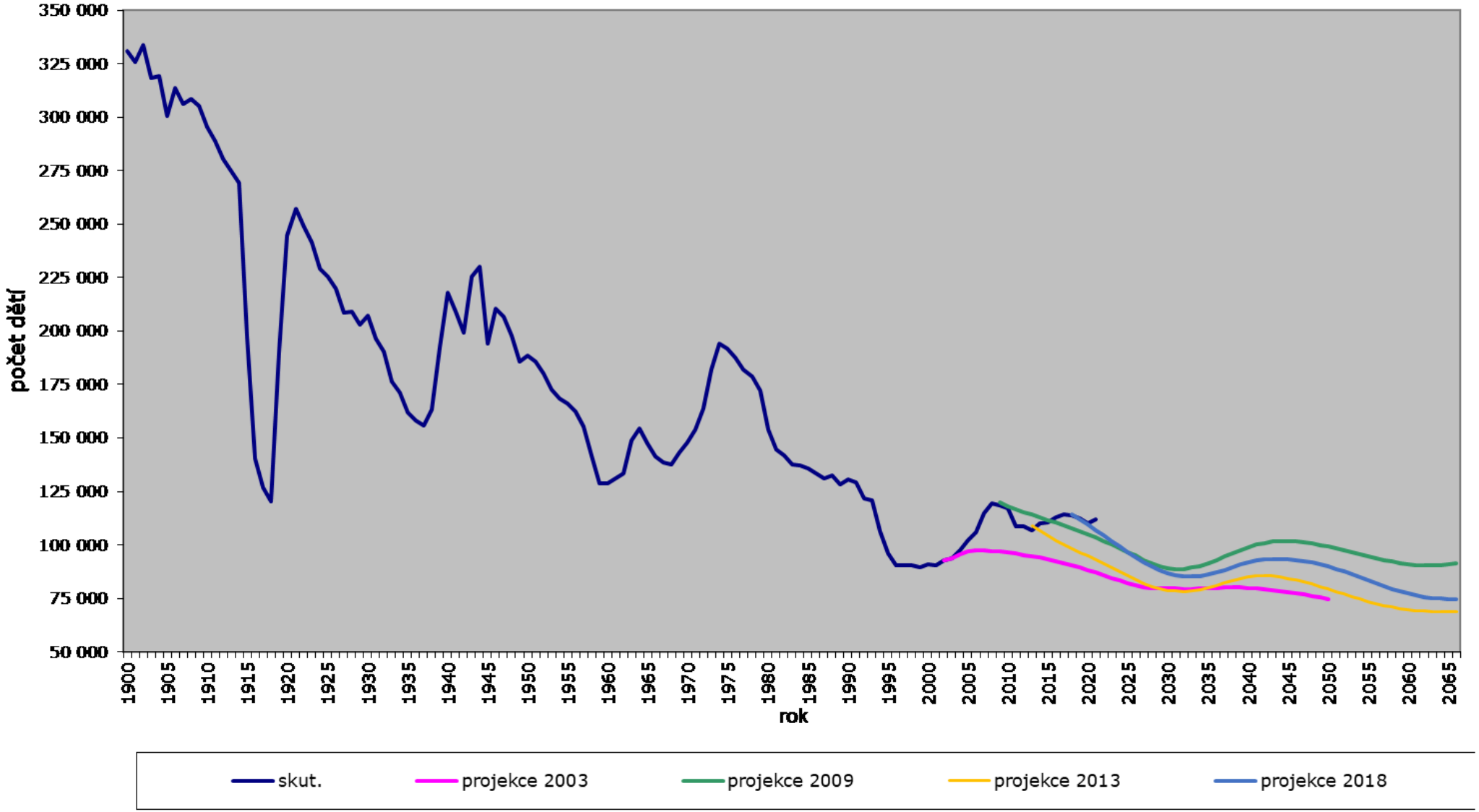

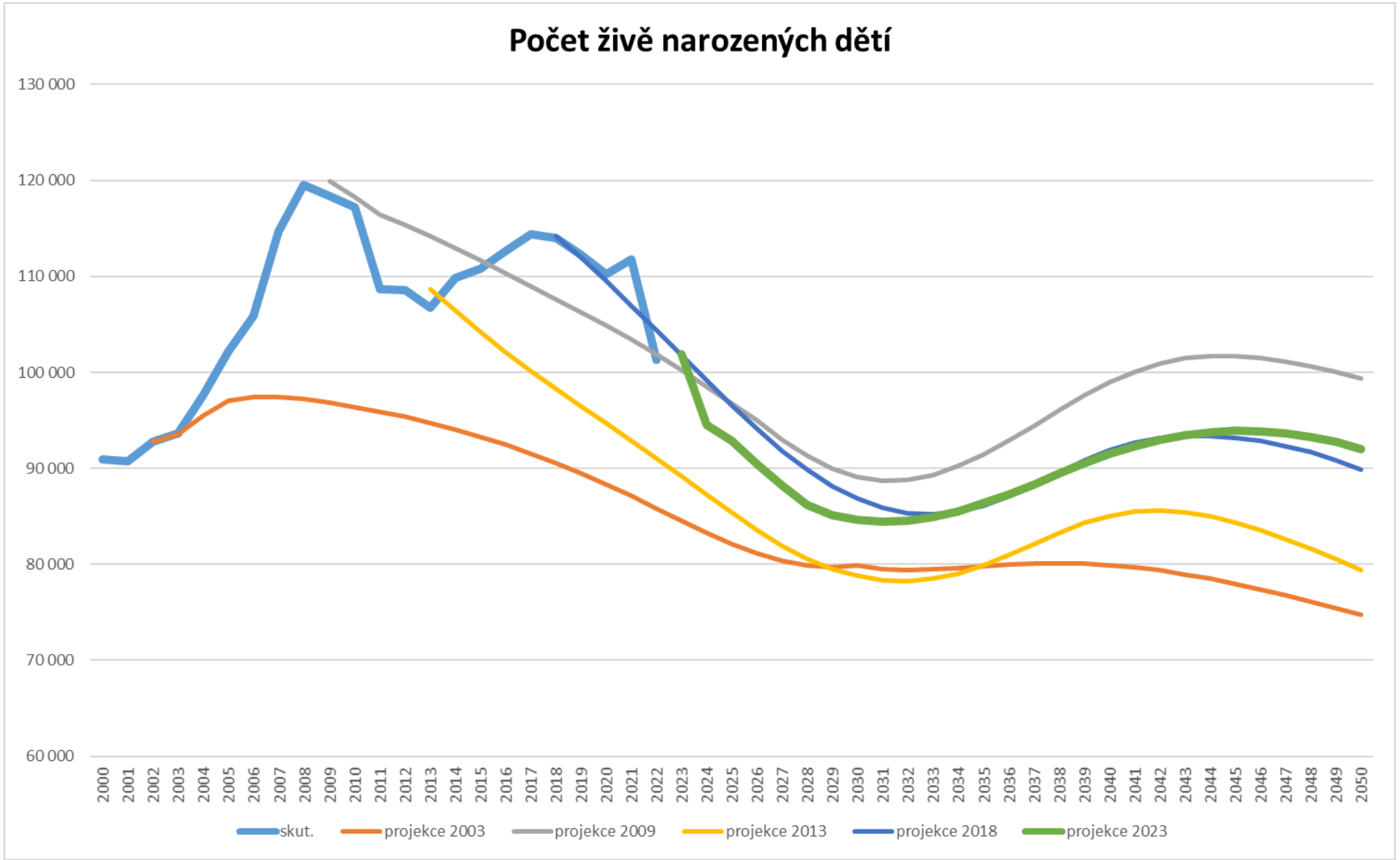
Počet živě narozených dětí
130 000
120 000
110 000
100 000
90 000
80 000
70 000
60 000
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050
skut.
projekce 2003
projekce 2009
projekce 2013
projekce 2018
projekce 2023

záchranná sociální síť

cíl:

- přispět ke zprůchodnění ekonomické transformace
- zabránit propadu širokých vrstev populace do chudoby (do stavu hmotné nouze

okruhy řešení:

- vznik nových sociálních institucí (ČSSZ, ÚP) a personální posílení stávajících (okresní úřady, obce s pověřeným obecním úřadem)
- koncipování nových sociálních dávek (podpora v nezaměstnanosti) a sociálních institutů (životní minimum, minimální mzda)
- zavedení principu valorizace sociálních dávek

	sociální pojištění	**státní sociální podpora (vč. dávek pěstounské péče)**	**sociální pomoc**
typ řešené sociální situace	**situace, na které se lze dopředu připravit odložením své kupní síly**	**situace, které jsou na základě určitého společenského konsensu uznány za zřetele hodné, kdy je účelné rodinu podpořit**	**situace, které občan není schopen řešit sám nebo s pomocí vlastní rodiny – hmotná nouze, sociální nouze, sociálně právní ochrana**
způsob financování	**sociální pojištění**	**daně**	**daně**
administrace (org. zabezpečení)	**ČSSZ, ÚP ČR, zdravotní pojišťovny**	**ÚP ČR**	**ÚP ČR, samospráva, ORP, NNO, ...**

situace – sociální pojištění	subsystém sociálního pojištění	sociální dávka	administrace
stáří	důchodové pojištění	starobní důchod	ČSSZ
invalidita		invalidní důchod	
ztráta partnera		vdovský, vdovecký, sirotčí důchod	ČSSZ
nemoc	nemocenské pojištění	nemocenská,	ČSSZ
(dlouhodobé) ošetřování, mateřství,		(dlouhodobé) ošetřovné,	
těhotenství		peněžitá pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství,	
otcovská poporodní péče		otcovská poporodní péče	
nemoc, těhotenství, mateřství, porod	zdravotní pojištění	zdravotní péče (věcná dávka)	zdravotní pojišťovny
ztráta zaměstnání	státní politika zaměstnanosti (pojištění v nezaměstnanosti)	podpora v nezaměstnanosti rekvalifikace (věcná dávka)	ÚP ČR
pracovní úraz	bezpečnost a ochrana zdraví při práci (úrazové pojištění)	renta	Generali Česká pojišťovna, a.s.
nemoc z povolání			Kooperativa, a.s.

situace – státní sociální podpora	sociální dávka	administrace
narození dítěte	porodné	Úřad práce ČR
péče o dítě do 4 let věku	rodičovský příspěvek	
výchova a příprava dítěte na povolání	přídavek na dítě	
vysoké náklady související s bydlením	příspěvek na bydlení	
úmrtí	pohřebné	
pěstounská péče	příspěvek na úhradu potřeb dítěte	
	odměna pěstouna	
	příspěvek při převzetí dítěte,	
	příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	
	příspěvek při pěstounské péči	
odchod z náhradní rodinné péče nebo ústavní výchovy	zaopatřovací příspěvek jednorázový	
	zaopatřovací příspěvek opakující se	

situace – sociální pomoc	**sociální dávka**	**administrace**
HMOTNÁ NOUZE		
nízký příjem	**příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc**	**Úřad práce ČR**
SOCIÁLNÍ NOUZE		
neschopnost zajistit si základní životní potřeby z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, ...	**dávky pro osoby se zdravotním postižením (příspěvek na pořízení motorovného vozidla, příspěvek na mobilitu, příspěvek na úpravu bytu)**	**Úřad práce ČR**
	sociální služby (věcná dávka)	**příspěvek na péči (ÚP ČR), dotace poskytovatelům soc. služeb (MPSV)**
		samospráva – příspěvky poskytovatelům
		klient – pobyt, strava, peč. služba
		zdr. pojišťovny – ošetř. péče
		NNO, obch. spol., FO
		ESF
		sponzorské dary
SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA		
neschopnost zajistit si vymahatelnost práv v sociální oblasti	**sociální služby**	**obce s rozšířenou působností**

3. pilíř	**sociální dávka**	**administrace**
doplňkové důchodové spoření (penzijní připojištění se státním příspěvkem)	**penze**	**penzijní společnosti (penzijní fondy)**

Vývoj sociálních příjmů obyvatelstva

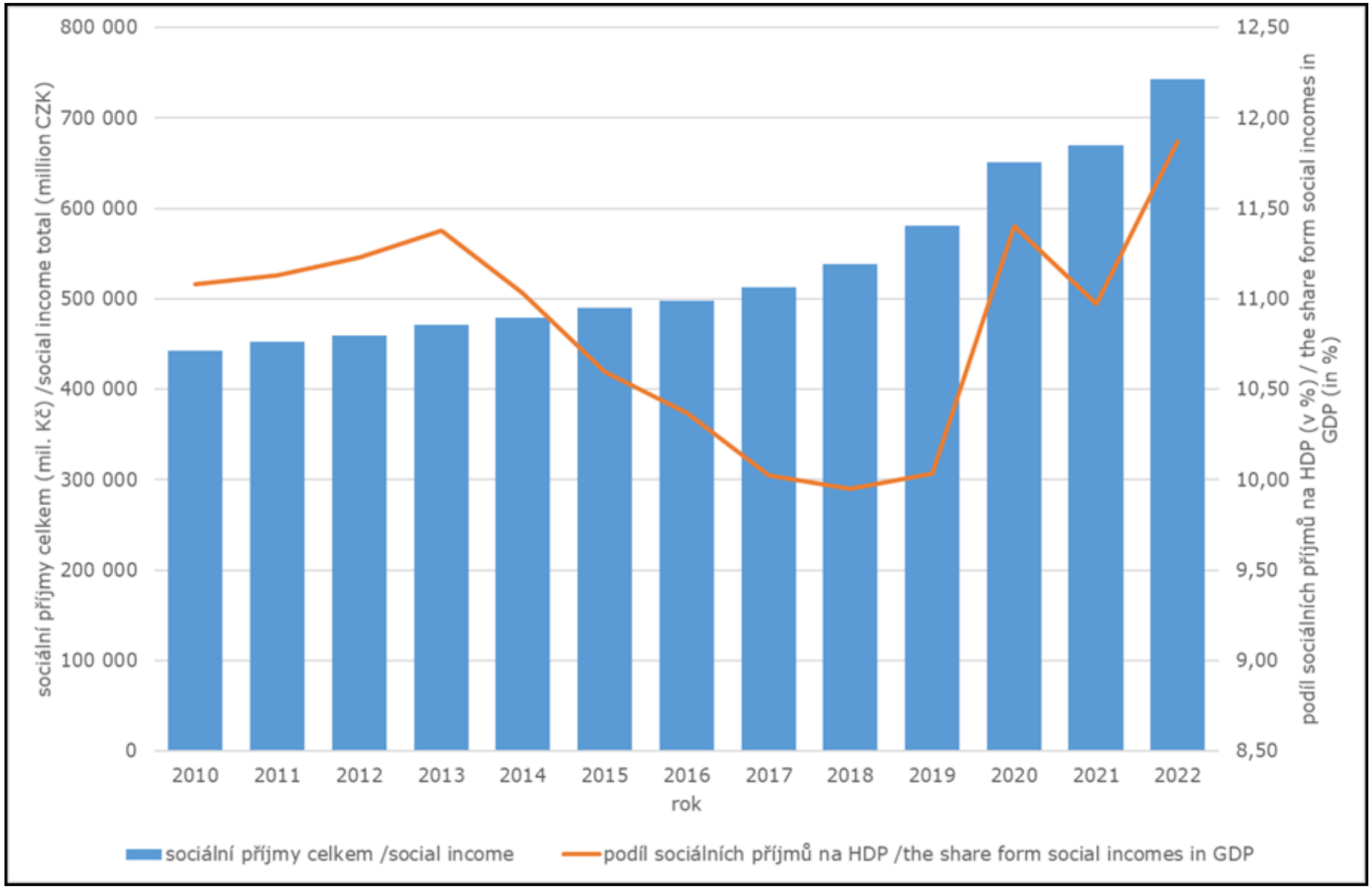

Struktura sociálních příjmů obyvatelstva v r. 2022

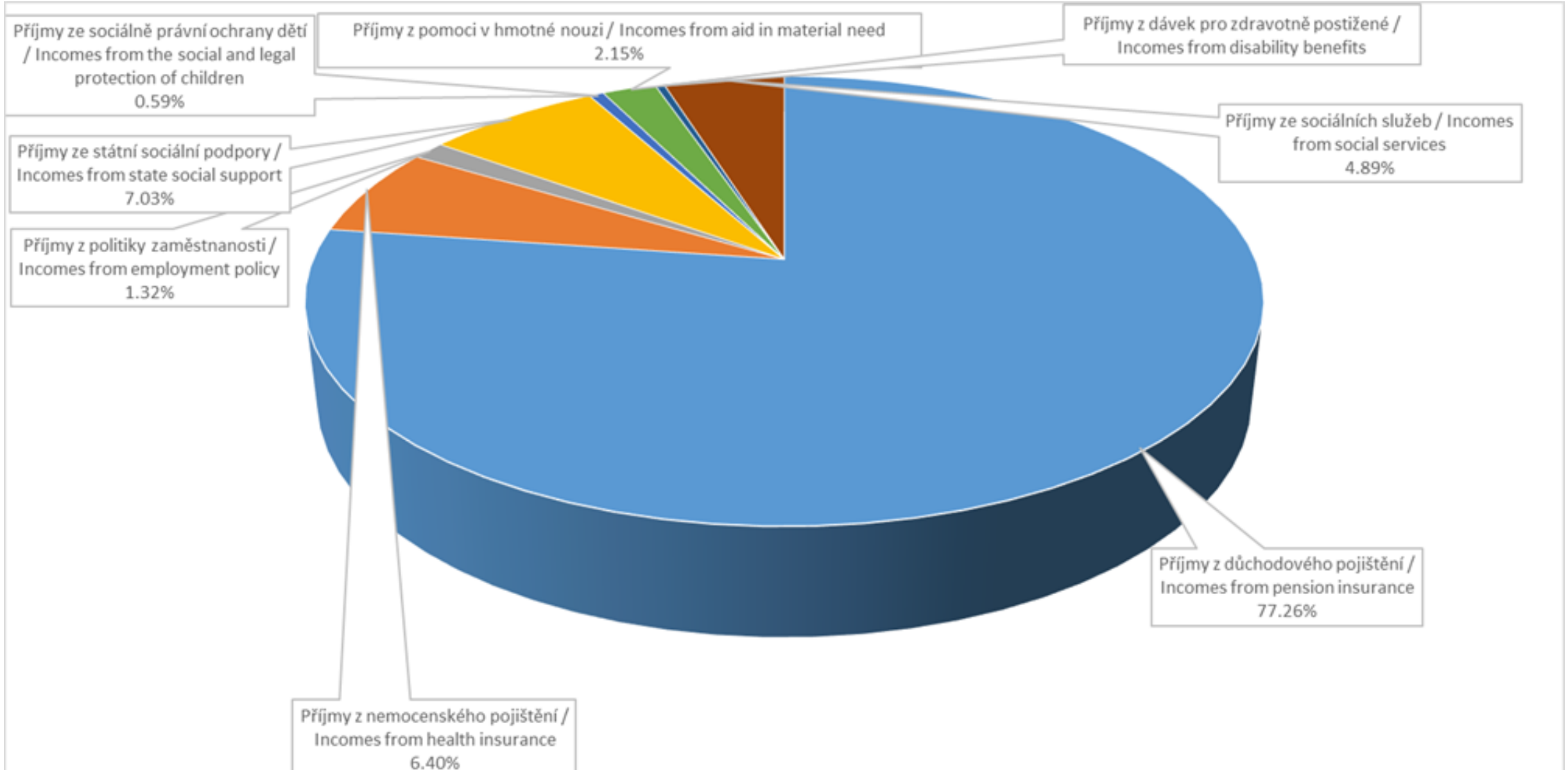

Důchodové pojištění

https://www.mpsv.cz/web/cz/duchodove-pojisteni

- povinné základní důchodové pojištění – zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění
- dobrovolné doplňkové penzijní spoření – zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, v platném znění (penzijní připojištění se státním příspěvkem – zákon č. č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění, se státním příspěvkem, v platném znění)
- součástí dobrovolných doplňkových systémů jsou i produkty komerčních pojišťoven – zejména životní pojištění
- v členských státech EU poměrně obvyklé zaměstnavatelské penzijní systémy nejsou v ČR zastoupeny

Důchodové pojištění

- povinné základní důchodové pojištění je **dávkově definované** a **průběžně financované**, je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby,
- právní úprava je **jednotná pro všechny pojištěnce**, neexistují speciální odvětvová či profesní schémata
- ze základního důchodového pojištění se poskytují důchody **starobní, invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí**
- důchod se skládá ze dvou složek:
  - ze **základní výměry** stanovené pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků
  - z **procentní výměry**, jejíž výše je rozdílná podle délky doby pojištění a výši příjmů dosažených v rozhodném období před přiznáním důchodu
- o nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje **ČSSZ** a orgány sociálního zabezpečení ministerstev obrany, vnitra a spravedlnosti

Důchodové pojištění

základní prvky konstrukce výpočtu důchodu

- rozhodné období, z něhož se zjišťují příjmy pro výpočet důchodu = období před rokem přiznání důchodu, **k příjmům před r. 1986 se nepřihlíží**
- **vyměřovací základy** = v podstatě hrubé příjmy za jednotlivé kalendářní roky rozhodného období vynásobené tzv. koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu všeobecné vyměřovací základy stanoví vláda nařízením do 30. září následujícího kalendářního roku ve výši průměrné měsíční mzdy za kalendářní rok zjištěné ČSU
- přepočítací koeficient pro úpravu naposledy stanoveného všeobecného vyměřovacího základu,

Důchodové pojištění

- **koeficienty nárůstu všeobecných vyměřovacích základů** = podíl všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází roku přiznání důchodu, vynásobeného přepočítacím koeficientem, a všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, za který se vypočítává roční vyměřovací základ
- **osobní vyměřovací základ** = měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů
- **výpočtový základ:**
  - **první redukční hranice = 44 % průměrné mzdy,**
  - **druhá redukční hranice = 4násobek průměrné měsíční mzdy,**
  - **do první redukční hranice se částka neredukuje,**
  - **zápočet mezi první a druhou redukční hranicí činí 26 %,**
  - **k částce nad druhou redukční hranicí se nepřihlíží**

Důchodové pojištění

- příjmy a výdaje systému jsou součástí státního rozpočtu, v němž byl zaveden **zvláštní účet důchodového pojištění** (v r. 2008 transformován na zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu, od 13. 7. 2017 zvláštní účet rezervy důchodového pojištění)
- všechny dávky jsou nárokové (při splnění zákonem stanovených podmínek je na ně nárok)
- proti rozhodnutí ČSSZ o žádosti o důchod je možné podat písemné námitky do 30 dnů ode dne jeho oznámení, proti rozhodnutí o námitkách lze podat v rámci přezkumného řízení soudního žalobu u příslušného krajského soudu (lhůta pro podání žaloby činí 2 měsíce ode dne doručení rozhodnutí)

Důchodové pojištění

základní pravidla valorizace důchodů

- vyplácené důchody se zvyšují pravidelně **každý rok v lednu**; odchylný postup je stanoven pouze při vysoké inflaci (aspoň 5 %)
- zvýšení důchodů zákon stanovuje tak, aby u průměrného starobního důchodu činilo **100 % růstu cen a jednu třetinu růstu reálné mzdy**
- **základní výměra důchodu (10 % průměrné mzdy) je zvyšována na základě růstu průměrné mzdy a procentní výměra na základě růstu spotřebitelských cen**
- růst úhrnného indexu spotřebitelských cen je při pravidelném zvýšení od ledna zjišťován v období dvanácti měsíců, a to do srpna kalendářního roku přecházejícího roku zvýšení důchodů, při stanovení částky zvýšení důchodů se od 1. 8. 2017 přihlíží nejen k růstu cen za domácnosti celkem, ale současně i k růstu cen za domácnosti důchodců, a použije se výhodnější možnost
- v mimořádném termínu se důchody zvýší, pokud růst cen ve sledovaném období dosáhl aspoň 5%, vyplácené důchody se v tomto případě zvyšují od splátky důchodu splatné v pátém kalendářním měsíci následujícím po kalendářním měsíci, v němž růst cen dosáhl aspoň 5 %

Důchodové pojištění

Nárok na starobní důchod

- pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu **pojištění 35 let a dosáhl důchodového věku**
- pojištěnec má nárok na starobní důchod, pokud nesplnil tyto podmínky, také tehdy, jestliže získal dobu pojištění nejméně 20 let a dosáhl věku aspoň o 5 let vyššího, než je důchodový věk stanovený pro muže stejného data narození
- pojištěnec má nárok na **předčasný trvale krácený starobní důchod**, jestliže
  - získal potřebnou dobu pojištění a do dosažení důchodového věku mu chybí nejvýše
    - 3 roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let,
    - 5 roků, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

https://www.mpsv.cz/web/cz/kalkulacky

Důchodové pojištění

výše předčasného starobního důchodu se stanoví tak, že výše procentní výměry se snižuje za každých i započatých 90 dnů z doby ode dne přiznání důchodu do dosažení důchodového věku o 1,5 % výpočtového základu

výše odloženého starobního důchodu (přesluhování) se stanoví tak, že výše procentní výměry se zvyšuje po vzniku nároku na tento důchod pojištěnci, který vykonával výdělečnou činnost a nepobíral přitom starobní důchod za každých 90 kalendářních dnů této výdělečné činnosti o 1,5 % výpočtového základu

Důchodové pojištění

Pojištěnec má nárok na **invalidní důchod**, jestliže nedosáhl věku 65 let a stal se

- invalidním a získal potřebnou dobu pojištění, pokud nesplnil ke dni vzniku invalidity podmínky nároku na řádný starobní důchod, popřípadě, byl-li přiznán předčasný trvale krácený starobní důchod, pokud nedosáhl důchodového věku, nebo
- invalidním následkem pracovního úrazu.

Pojištěnec je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %. Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla

- nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,
- nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,
- nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

Důchodové pojištění

Potřebná doba pojištění činí u pojištěnce ve věku:

- do 20 let méně než jeden rok,
- od 20 let do 22 let jeden rok,
- od 22 let do 24 let dva roky,
- od 24 let do 26 let tři roky,
- od 26 let do 28 let čtyři roky a
- nad 28 let pět roků.

Invalidní důchod se skládá ze dvou složek:

- výše základní výměry je stanovena procentní sazbou z průměrné mzdy a činí 10 % průměrné mzdy
- výše procentní výměry invalidního důchodu činí za každý celý rok doby pojištění
  - 0,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně,
  - 0,75 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně,
  - 1,5 % výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.

Důchodové pojištění

Při změně stupně invalidity se stanoví výše invalidního důchodu, a to ode dne, od něhož došlo ke změně stupně invalidity. Mění se přitom pouze výše procentní výměry invalidního důchodu, a to tak, že se procentní výměra ve výši, v jaké náležela ke dni předcházejícímu dni změny stupně invalidity, vynásobí příslušným koeficientem.
Koeficient činí při změně:

- z prvního stupně na druhý 1,5
- z prvního stupně na třetí 3
- z druhého stupně na třetí 2
- z třetího stupně na druhý 0,5
- z třetího stupně na první 0,3333
- z druhého stupně na první 0,6666

Důchodové pojištění

Vdova má nárok na **vdovský důchod** po zemřelém manželovi, který

- byl poživatelem starobního nebo invalidního důchodu, nebo
- splnil ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání).

Vdovec má nárok na **vdovecký důchod** za stejných podmínek jako vdova na vdovský důchod.

Vdovský důchod náleží **po dobu jednoho roku od smrti manžela**. Po uplynutí této doby má vdova nárok na vdovský důchod, jestliže

- pečuje o nezaopatřené dítě,
- pečuje o dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II až IV,
- pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije v domácnosti a je závislý na pomoci jiné osoby ve stupni II až IV,
- je invalidní ve třetím stupni,
- dosáhla alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

Nárok na vdovský důchod vznikne znovu, jestliže se splní některá z uvedených podmínek do dvou roků po zániku dřívějšího nároku na vdovský důchod.

Důchodové pojištění

Vdovský a vdovecký důchod se skládají ze dvou složek:

- výše základní výměry důchodu je stanovena procentní sazbou z průměrné mzdy 10 % průměrné mzdy; do 31. 12. 2018 činila procentní sazba 9 % průměrné mzdy (po příslušném zaokrouhlení).

- Výše procentní výměry důchodu činí 50 % procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti.

Důchodové pojištění

Nárok na **sirotčí důchod** má nezaopatřené dítě, zemřel-li

- rodič (osvojitel), nebo
- osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěření dítěte do péče jiné osoby

oboustranně osiřelé dítě má nárok na sirotčí důchod po každém ze zemřelých rodičů.

Nárok na sirotčí důchod nevzniká po pěstounovi nebo jeho manželovi.

Nárok na sirotčí důchod zaniká osvojením. Dojde-li ke zrušení osvojení, vznikne nárok na sirotčí důchod znovu.

Důchodové pojištění

Sirotčí důchod se skládá ze dvou složek:

- výše základní výměry důchodu je stanovena procentní sazbou z průměrné mzdy a činí 10 % průměrné mzdy, v případě oboustranného sirotka náleží základní výměra pouze jednou

- výše procentní výměry důchodu činí 40 % procentní výměry důchodu, na který měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti

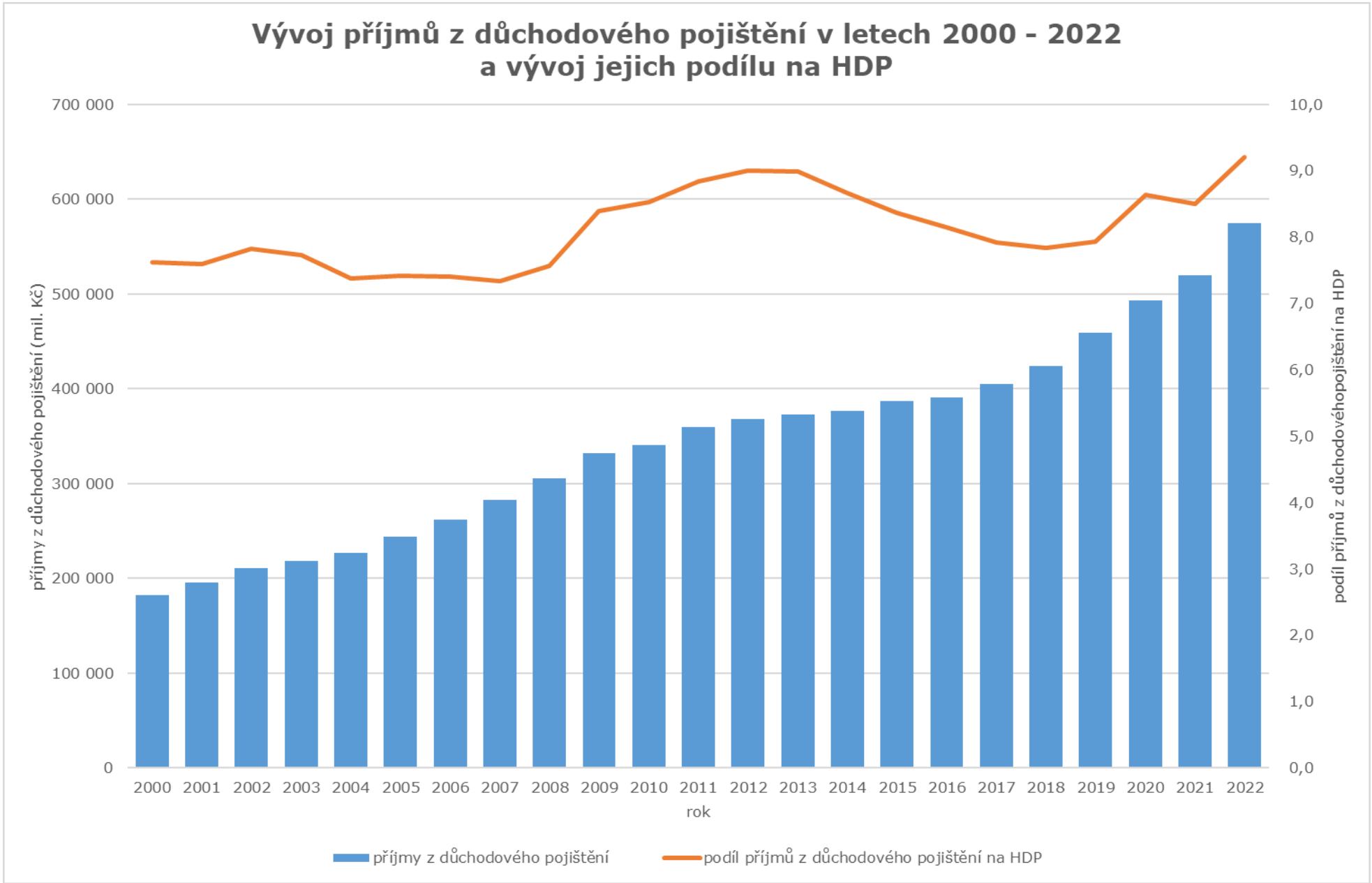
Vývoj příjmů z důchodového pojištění v letech 2000 - 2022
a vývoj jejich podílu na HDP
příjmy z důchodového pojištění (mil. Kč)
podíl příjmů z důchodovéhopojištění na HDP
700 000
600 000
500 000
400 000
300 000
200 000
100 000
0
10,0
9,0
8,0
7,0
6,0
5,0
4,0
3,0
2,0
1,0
0,0
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022
rok
příjmy z důchodového pojištění
podíl příjmů z důchodového pojištění na HDP

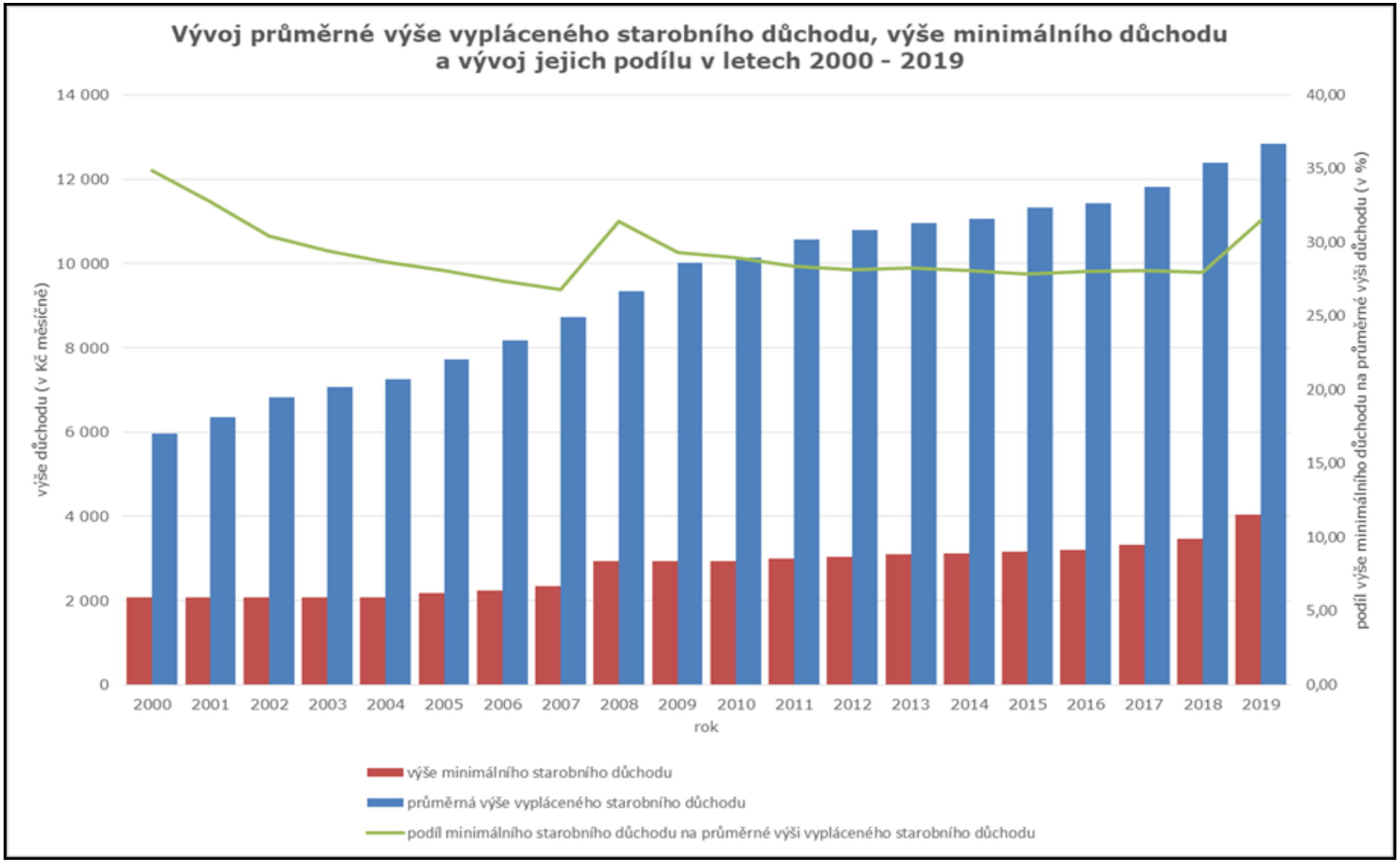
Vývoj průměrné výše vypláceného starobního důchodu, výše minimálního důchodu a vývoj jejich podílu v letech 2000 - 2019
14 000
12 000
10 000
8 000
6 000
4 000
2 000
0
výše důchodu (v Kč měsíčně)
40,00
35,00
30,00
25,00
20,00
15,00
10,00
5,00
0,00
podíl výše minimálního důchodu na průměrné výši důchodu (v %)
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
rok
výše minimálního starobního důchodu
průměrná výše vypláceného starobního důchodu
podíl minimálního starobního důchodu na průměrné výši vypláceného starobního důchodu

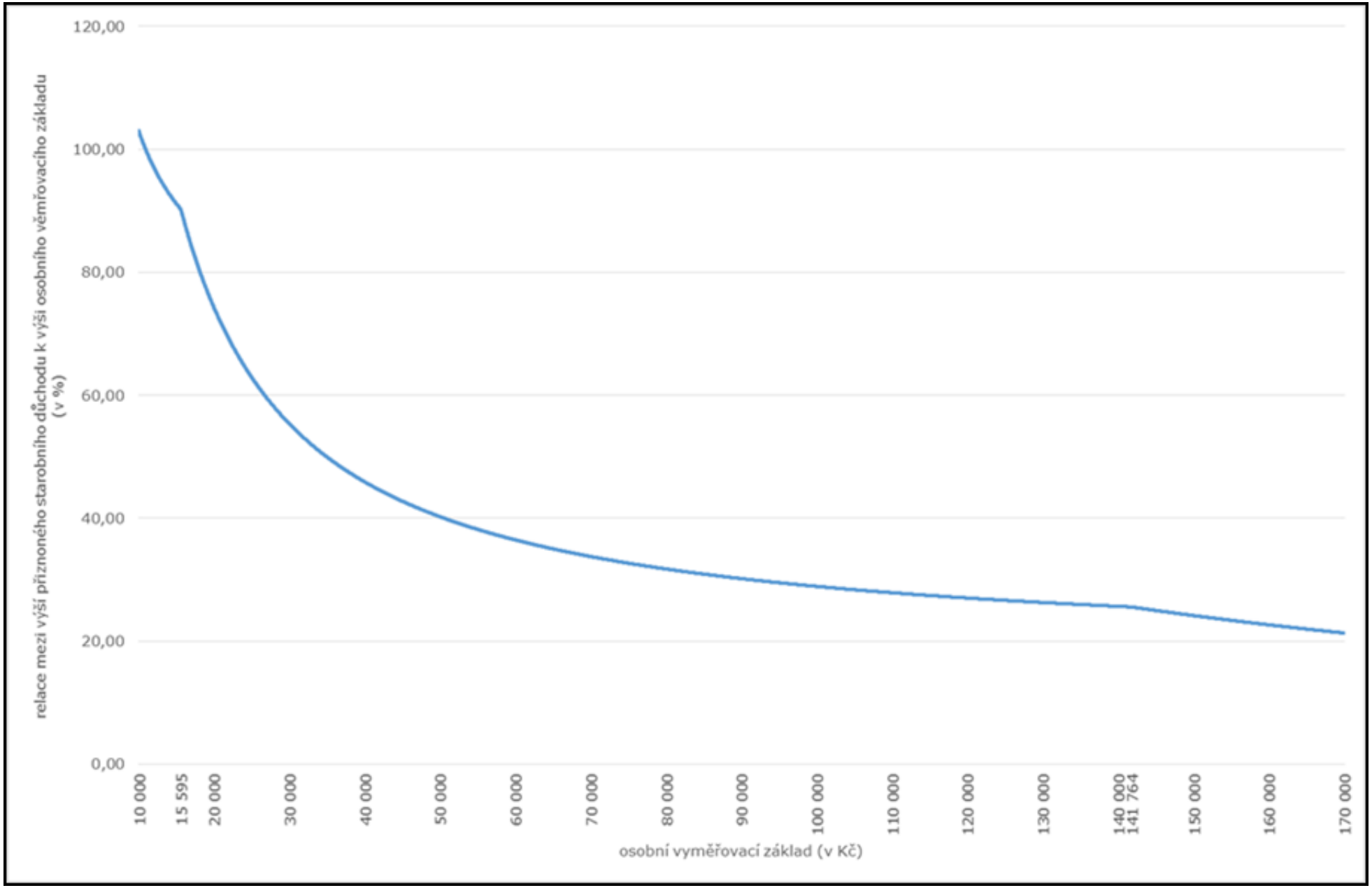
120,00
100,00
80,00
60,00
40,00
20,00
0,00
relace mezi výší přiznaného starobního důchodu k výši osobního vyměřovacího základu (v %)
10 000
15 595
20 000
30 000
40 000
50 000
60 000
70 000
80 000
90 000
100 000
110 000
120 000
130 000
140 000
141 764
150 000
160 000
170 000
osobní vyměřovací základ (v Kč)

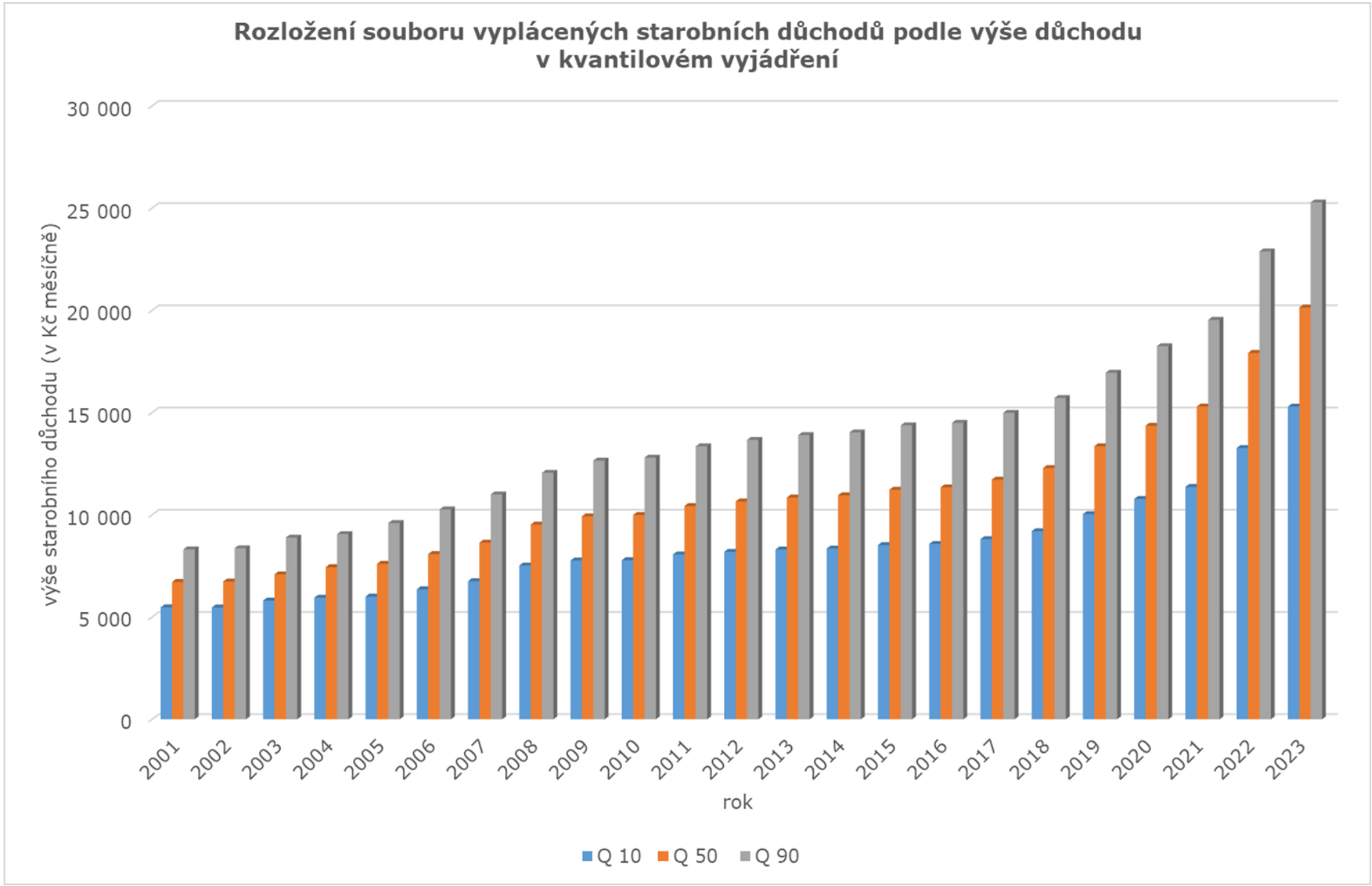
Rozložení souboru vyplácených starobních důchodů podle výše důchodu v kvantilovém vyjádření
30 000
25 000
20 000
15 000
10 000
5 000
0
výše starobního důchodu (v Kč měsíčně)
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
rok
Q 10
Q 50
Q 90

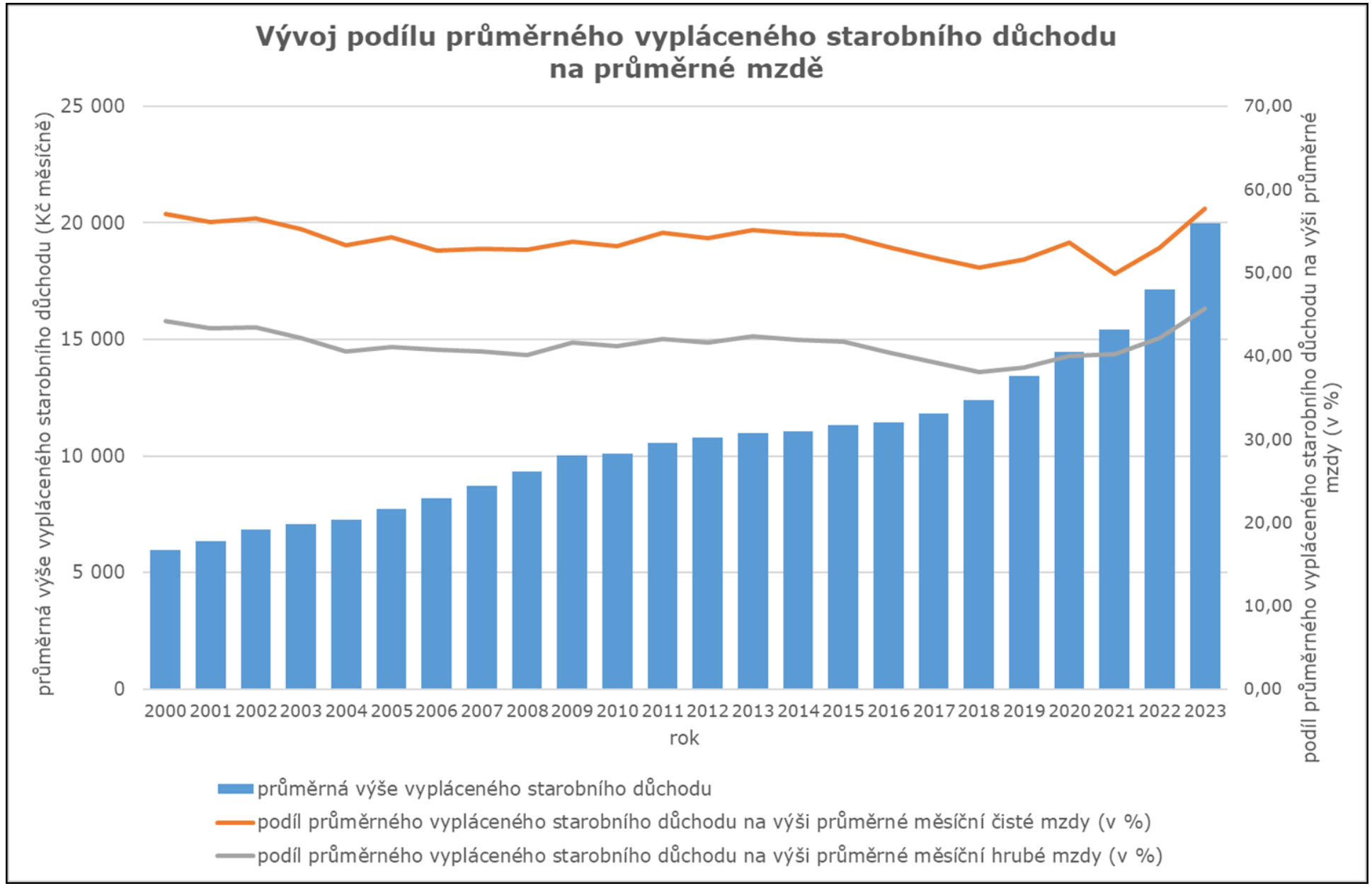
Vývoj podílu průměrného vypláceného starobního důchodu na průměrné mzdě
průměrná výše vypláceného starobního důchodu (Kč měsíčně)
25 000
20 000
15 000
10 000
5 000
0
70,00
60,00
50,00
40,00
30,00
20,00
10,00
0,00
podíl průměrného vypláceného starobního důchodu na výši průměrné mzdy (v %)
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
rok
průměrná výše vypláceného starobního důchodu
podíl průměrného vypláceného starobního důchodu na výši průměrné měsíční čisté mzdy (v %)
podíl průměrného vypláceného starobního důchodu na výši průměrné měsíční hrubé mzdy (v %)

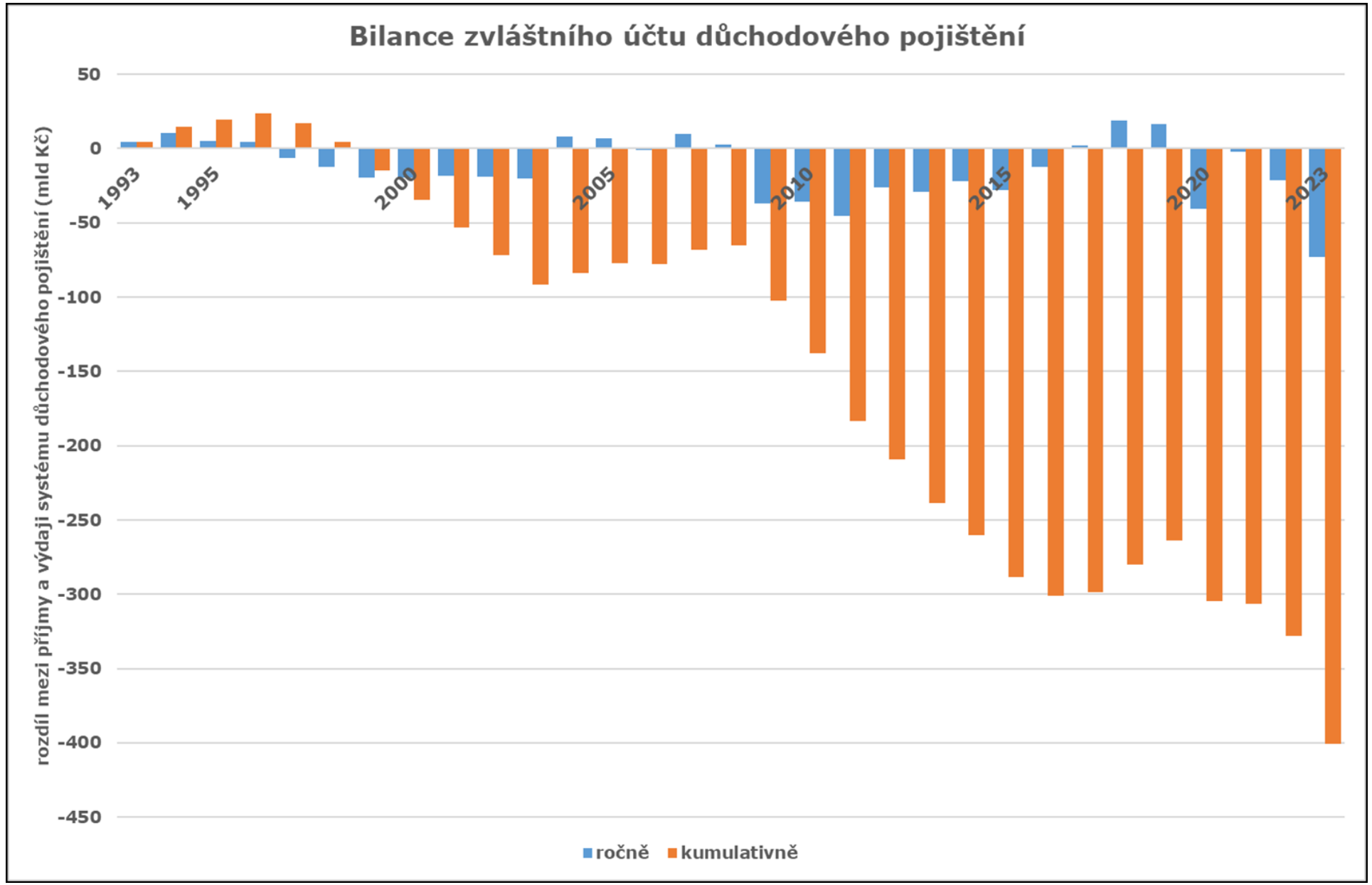
Bilance zvláštního účtu důchodového pojištění
rozdíl mezi příjmy a výdaji systému důchodového pojištění (mld Kč)
50
0
-50
-100
-150
-200
-250
-300
-350
-400
-450
1993
1995
2000
2005
2010
2015
2020
2023
ročně
kumulativně

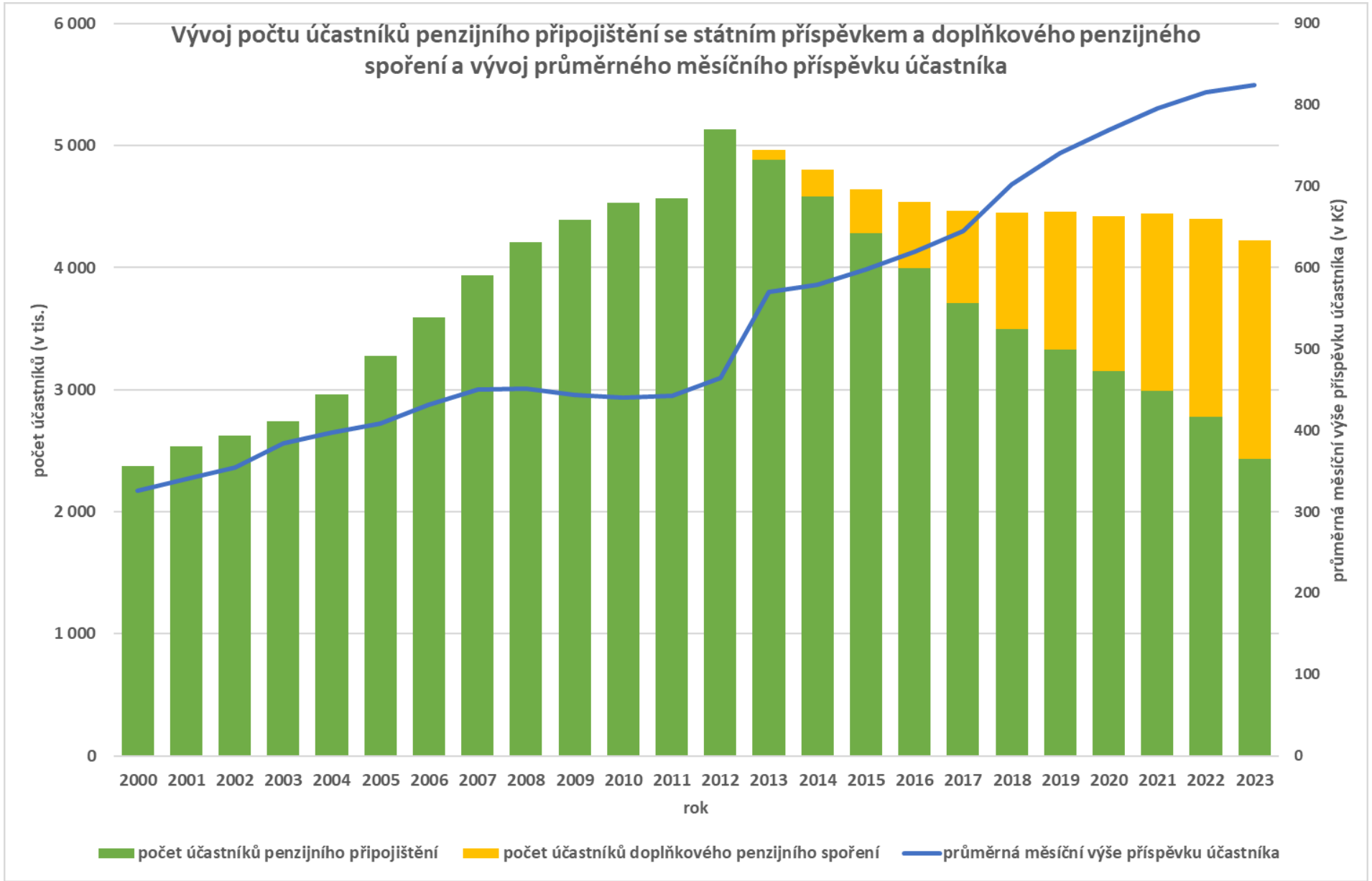
Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění se státním příspěvkem a doplňkového penzijního spoření a vývoj průměrného měsíčního příspěvku účastníka
počet účastníků (v tis.)
průměrná měsíční výše příspěvku účastníka (v Kč)
6 000
5 000
4 000
3 000
2 000
1 000
0
900
800
700
600
500
400
300
200
100
0
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023
rok
počet účastníků penzijního připojištění
počet účastníků doplňkového penzijního spoření
průměrná měsíční výše příspěvku účastníka

Nemocenské pojištění

https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni

- určeno pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasná pracovní neschopnost z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění
- od 1. ledna 2009 upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění
- = **komplexní úprava nemocenského pojištění**, která zahrnuje jak okruh osob účastných nemocenského pojištění (tj. zaměstnanců, příslušníků ozbrojených sil a bezpečnostních sborů i OSVČ), jejich nároky z tohoto pojištění a stanovení výše poskytovaných dávek, posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění, tak organizační uspořádání nemocenského pojištění
- pojistné na nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, v platném znění
  - od 1. 7. 2019 činí sazba pojistného pro zaměstnavatele 2,1 % z vyměřovacího základu
  - od 1. 1. 2009 není zaměstnanec plátcem pojistného na nemocenské pojištění
  - od 1. 7. 2019 činí sazba pojistného pro OSVČ 2,1 % z vyměřovacího základu

důchodová „reforma“

špatná řešení

- **zvýšení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod**
- **postupné snižování parametrů pro výpočet důchodu**
- **motivace příjemců důchodů k pokračování v ekonomické aktivitě**

o čem se nemluví

- **? umožnění souběh příjmu z ekonomické aktivity se starobním a invalidním (!) důchodem**
- **? omezení doby souběhu pobírání starobního a vdovského/vdoveckého důchodu**
- **? povinné zapojení do doplňkového důchodového spoření**
- **? valorizace vyplácených důchodů**
- **? zvýšení sazby pojistného na důchodové pojištění**

Nemocenské pojištění

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek:

- **nemocenské**
- **peněžitá pomoc v mateřství**
- **ošetřovné**
- **vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství**
- **dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská)**
- **dlouhodobé ošetřovné**

Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného).

Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí **za kalendářní dny**.

Při souběhu nároků na tutéž dávku z více zaměstnání zakládajících účast na nemocenském pojištění se poskytne ze všech zaměstnání pouze jedna dávka, která se vypočte z příjmů dosažených ve všech těchto zaměstnáních.

Nemocenské pojištění

- nárok na nemocenské má zaměstnanec nebo OSVČ, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, **od 15. kalendářního dne trvání PN** do konce PN, max. 380 kalendářních dnů (OSVČ musí být účastna NP alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku PN
- po dobu **prvních 14 kalendářních dnů je zaměstnanec (nikoli OSVČ), zabezpečen náhradou mzdy**, kterou poskytuje zaměstnavatel podle ZP
- poživateli starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně se nemocenské vyplácí od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) po dobu nejvýše 70 kalendářních dnů, nejdéle však do dne, jímž končí pojištěná činnost
- nemocenské náleží rovněž pokud ke vzniku PN (karantény) došlo po skončení pojištěného zaměstnání v tzv. ochranné lhůtě, která činí 7 kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění. U zaměstnání kratších než 7 kalendářních dnů

Nemocenské pojištění

Peněžitá pomoc v mateřství

- základní podmínky nároku - v den, od něhož je dávka přiznávána, musí trvat účast na NP, v posledních dvou letech před tímto dnem musí trvat účast na NP po dobu aspoň 270 dnů, u OSVČ + účast na NP jako OSVČ po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem počátku podpůrčí doby
- nástup na PPM nastává dnem, který pojištěnka určí v období **od počátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu, podpůrčí doba činí 28 týdnů** (v případě narození dvou a více dětí 37 týdnů)
- zákon umožňuje střídání matky dítěte s jejím manželem či otcem dítěte v péči o dítě na základě písemné dohody, střídání se umožňuje od počátku 7. týdne ode dne porodu a četnost střídání omezena není, u muže je třeba přitom splnit podmínku, že bude pečovat o dítě nejméně 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích

Nemocenské pojištění

Ošetřovné

- nárok má zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu, že musí
  - ošetřovat nemocného člena domácnosti, nebo
  - pečovat o zdravé dítě mladší 10 let, protože školské nebo dětské zařízení bylo uzavřeno (z důvodu havárie, epidemie, jiné nepředvídané události), dítěti byla nařízena karanténa, nebo osoba, která jinak o dítě pečuje, sama onemocněla
- v témže případě ošetřování (péče) náleží ošetřovné jen jednou a jednomu z oprávněných nebo postupně dvěma oprávněným, jestliže se v témže případě ošetřování (péče) vystřídají
- podpůrčí doba činí nejdéle **9 kalendářních dnů**. U osamělého zaměstnance, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku, činí podpůrčí doba nejdéle 16 kalendářních dnů.

Nemocenské pojištění

vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

- náleží zaměstnankyni, která byla z důvodu těhotenství, mateřství nebo kojení převedena na jinou práci a z tohoto důvodu dosahuje nižšího příjmu
- vyplácí se těhotným zaměstnankyním za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci, nejdéle do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu
- jeho výše se stanoví jako rozdíl mezi denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajícím na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení
- vyplácí od data převedení na jinou práci do doby nástupu na peněžitou pomoc v mateřství

Nemocenské pojištění

Dávka otcovské poporodní péče (otcovská)

- nárok na dávku má otec dítěte, který o dítě pečuje, za otce dítěte je považován ten, kdo je v matrice zapsán jako otec
- náleží, jen nastal-li nástup na otcovskou v období 6 týdnů ode dne narození dítěte, náleží jen jednou a to i v případech, kdy pojištěnec pečuje o více dětí narozených současně nebo o více dětí převzatých současně do péče
- doba výplaty dávky činí max. **2 týdny bez možnosti přerušení**

Nemocenské pojištění

Dlouhodobé ošetřovné

- U ošetřované osoby muselo dojít k závažnému zhoršení zdravotního stavu, který vyžadoval alespoň 7 denní hospitalizaci v nemocnici a v den propuštění bude potvrzeno, že potřeba celodenní péče bude trvat nejméně dalších 30 dnů, ošetřovaná osoba musí dát písemný souhlas k ošetřování konkrétní osobě
- ošetřující osoba může být manželem (manželkou) ošetřované osoby nebo registrovaným partnerem (registrovanou partnerkou) ošetřované osoby, příbuzným v linii přímé s ošetřovanou osobou nebo je její sourozenec, tchyně, tchán, snacha, zeť, neteř, synovec, teta nebo strýc
- u ošetřující osoby se vyžaduje čekací doba – NP muselo u zaměstnance trvat v posledních 4 měsících alespoň 90 dnů, OSVČ musela být nemocensky pojištěna v posledních 3 měsících, ošetřující osoba nesmí po dobu ošetřování vykonávat žádnou výdělečnou činnost, v průběhu 90 dnů se mohou ošetřující osoby libovolně střídat, výplata dávky nenáleží po dobu, kdy byla ošetřovaná osoba znovu hospitalizována, nárok na další dlouhodobé ošetřovné vznikne ošetřující osobě nejdříve po uplynutí 12 měsíců od skončení předchozí dlouhodobé péče
- doba výplaty dávky činí **max. 90 kalendářních dnů**, neprodlužuje se ani z důvodu hospitalizace ošetřované osoby v průběhu podpůrčí doby
- **zaměstnavatel nemá povinnost omluvit nepřítomnost zaměstnance** v práci po dobu poskytování dlouhodobé péče pouze v případě, brání-li tomu vážné provozní důvody, které musí sdělit zaměstnanci písemně

Nemocenské pojištění

dávky se počítají z denního vyměřovacího základu (příjem za posledních 12 měsíců před měsícem, ve kterém vznikla sociální událost se dělí počtem kalendářních dnů připadajících na toto rozhodné období

takto stanovený průměrný denní příjem se redukuje pomocí tří redukčních hranic na denní vyměřovací základ

Výši redukčních hranic platných od 1. ledna kalendářního roku vyhlašuje MPSV ve Sbírce zákonů

v r. 2023 činí 1. redukční hranice 1 345 Kč, 2. redukční hranice 2 017 Kč, 3. redukční hranice 4 033 Kč

redukce se provede tak, že se započte

- do první redukční hranice
  - u nemocenského, ošetřovného a dlouhodobého ošetřovného 90 % denního vyměřovacího základu
  - u peněžité pomoci v mateřství, otcovské a vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství 100 % denního vyměřovacího základu
- z části denního vyměřovacího základu mezi první a druhou redukční hranicí se započte 60 %
- z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %
- k části nad třetí redukční hranici se nepřihlédne

Nemocenské pojištění

https://www.mpsv.cz/web/cz/kalkulacka-pro-vypocet-davek-v-roce-2019

- výše nemocenského činí:
  - 60 % denního vyměřovacího základu od 15. kalendářního dne trvání PN do 30. kalendářního dne PN
  - od 31. kalendářního dne PN sazba nemocenského činí 66 % denního vyměřovacího základu
  - od 61. kalendářního dne PN sazba nemocenského činí 72 % denního vyměřovacího základu
- výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu
- výše ošetřovného činí 60 % denního vyměřovacího základu
- výše vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství je stanovena ve výši rozdílu mezi denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajícím na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení
- výše otcovské činí 70 % denního vyměřovacího základu
- výše dlouhodobého ošetřovného činí 60 % denního vyměřovacího základu

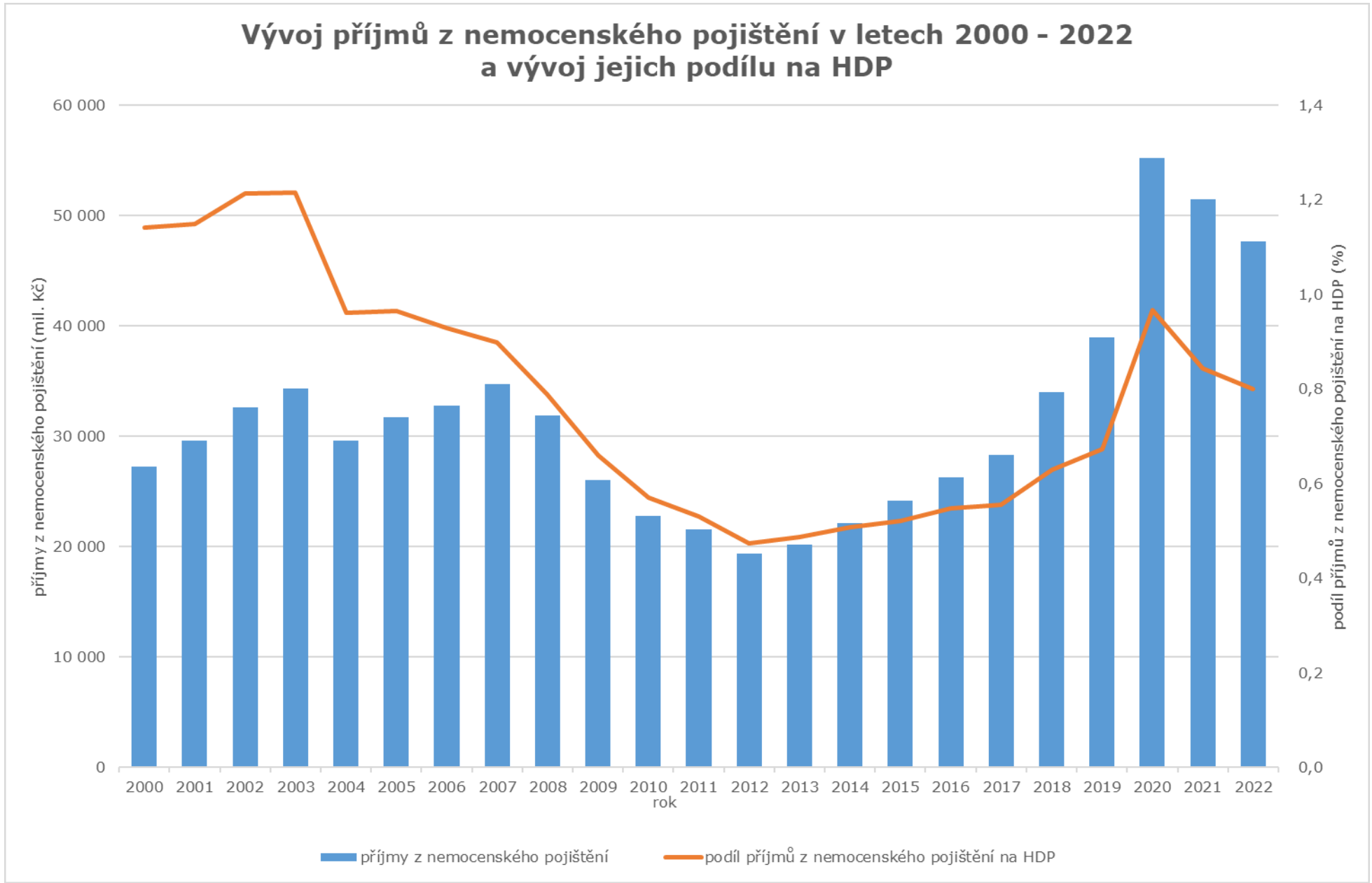
Vývoj příjmů z nemocenského pojištění v letech 2000 - 2022
a vývoj jejich podílu na HDP
60 000
50 000
40 000
30 000
20 000
10 000
0
příjmy z nemocenského pojištění (mil. Kč)
1,4
1,2
1,0
0,8
0,6
0,4
0,2
0,0
podíl příjmů z nemocenského pojištění na HDP (%)
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022
rok
příjmy z nemocenského pojištění
podíl příjmů z nemocenského pojištění na HDP

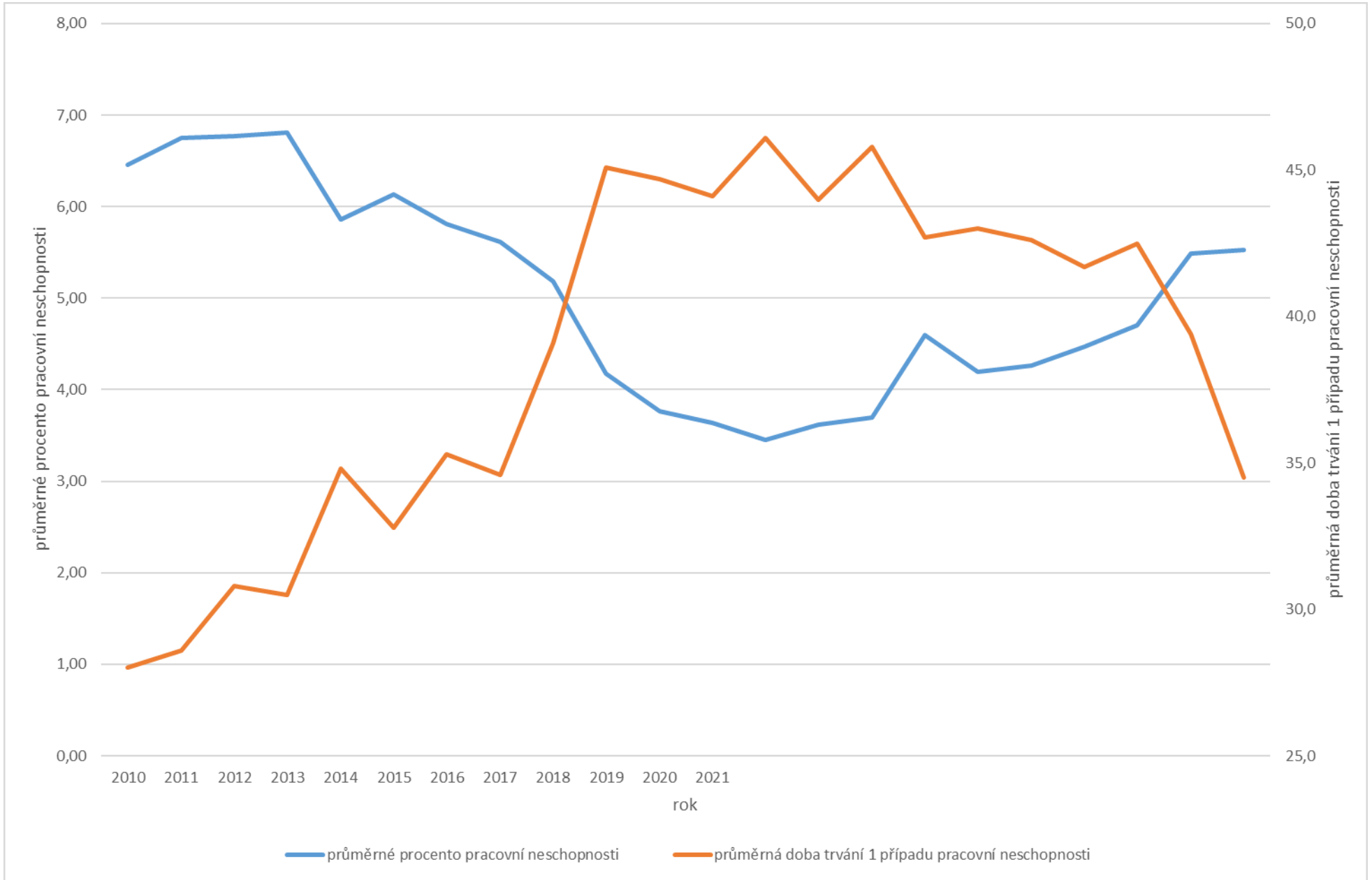
8,00
7,00
6,00
5,00
4,00
3,00
2,00
1,00
0,00
průměrné procento pracovní neschopnosti
50,0
45,0
40,0
35,0
30,0
25,0
průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
rok
průměrné procento pracovní neschopnosti
průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti

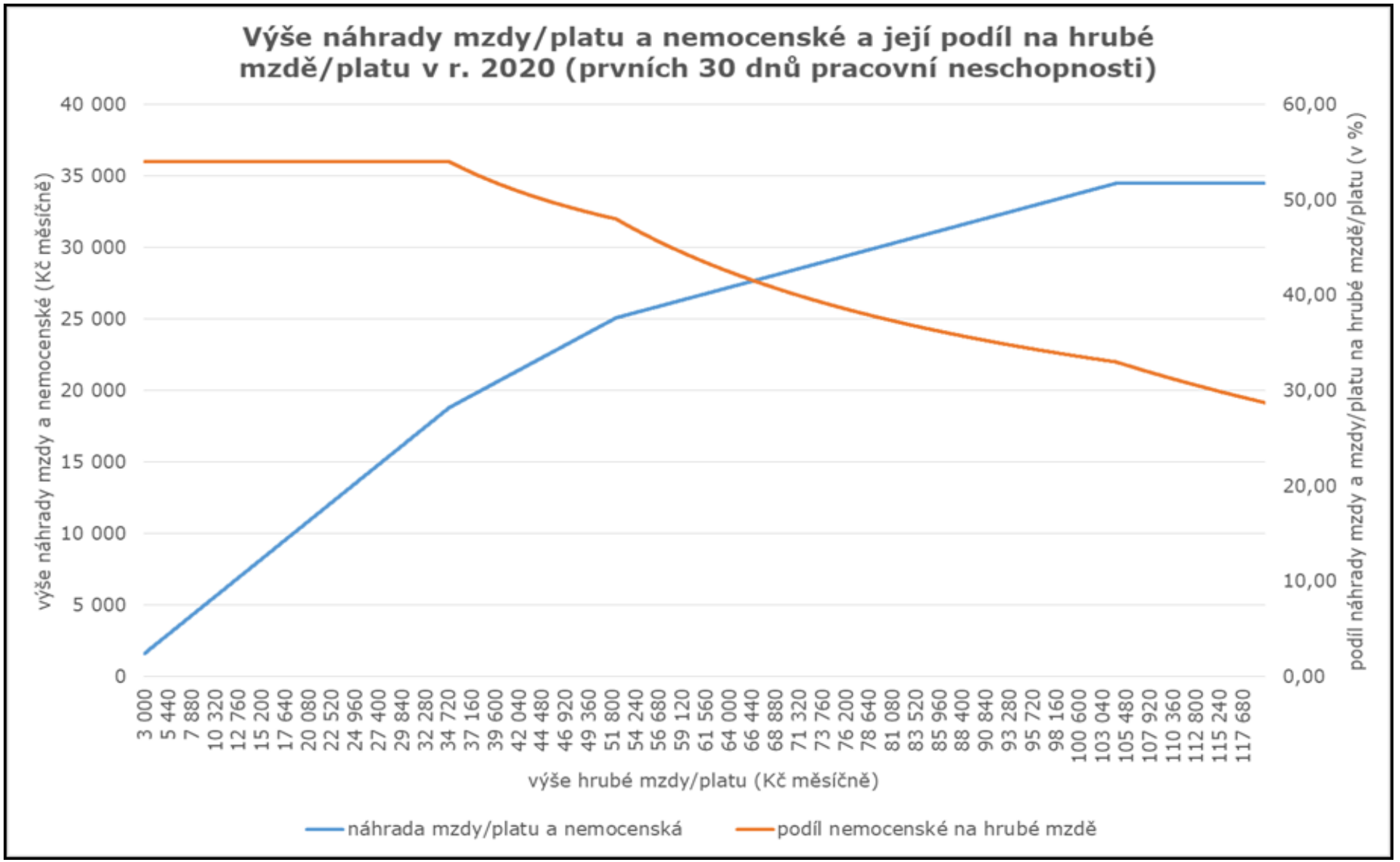
Výše náhrady mzdy/platu a nemocenské a její podíl na hrubé mzdě/platu v r. 2020 (prvních 30 dnů pracovní neschopnosti)
výše náhrady mzdy a nemocenské (Kč měsíčně)
40 000
35 000
30 000
25 000
20 000
15 000
10 000
5 000
0
podíl náhrady mzdy a mzdy/platu na hrubé mzdě/platu (v %)
60,00
50,00
40,00
30,00
20,00
10,00
0,00
3 000
5 440
7 880
10 320
12 760
15 200
17 640
20 080
22 520
24 960
27 400
29 840
32 280
34 720
37 160
39 600
42 040
44 480
46 920
49 360
51 800
54 240
56 680
59 120
61 560
64 000
66 440
68 880
71 320
73 760
76 200
78 640
81 080
83 520
85 960
88 400
90 840
93 280
95 720
98 160
100 600
103 040
105 480
107 920
110 360
112 800
115 240
117 680
výše hrubé mzdy/platu (Kč měsíčně)
náhrada mzdy/platu a nemocenská
podíl nemocenské na hrubé mzdě

Státní politika zaměstnanosti

- posláním = přispívat k podpoře dynamické rovnováhy na trhu práce a k omezení nezaměstnanosti
- politika zaměstnanosti – těsně propojena s celkovou hospodářskou a regionální politikou a se všemi obory sociální politiky
- nezaměstnanost
  - důsledek fungování trhu práce
  - jeden z nejdůležitějších problémů současného světa
- trh práce – na něm se de facto kupuje a prodává práce
- cenou práce = mzda.

Státní politika zaměstnanosti

- trh práce = specifický trh, specifika plynou z toho, že práce je funkcí pracovní síly a je úzce svázána s osobností člověka

- očekávání:
  - zabezpečí ekonomiku potřebnými PS v požadované oborové, profesní, věkové nebo vzdělanostní struktuře, která umožní produkci statků a služeb
  - zabezpečí zajištění PS odpovídajícími prostředky = pracovními příjmy, v míře, která odpovídá jejich podílu na produkci

Státní politika zaměstnanosti

- politika zaměstnanosti = jako soubor opatření, kterými jsou spoluutvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití PS
- = výsledkem úsilí EU, státu, zaměstnavatelů, firem, zaměstnanců a odborů
- politika zaměstnanosti nezasahuje do působnosti TP na mikroúrovni
- usiluje o přímé ovlivnění vztahů mezi nabídkou a poptávkou, rozhodující vliv na rovnováhu TP má HP a opatření směřující k podpoře ekonomického růstu a tvorbě pracovních míst

Státní politika zaměstnanosti

Aktivity SPZ:

- rozvoj infrastruktury TP – prostřednictvím ÚP zabezpečuje zprostředkovatelské, informační a poradenské služby, vytváří přehled o volných pracovních místech, jejich struktuře a náročnosti, o uchazečích o práci, jejich kvalifikaci, požadavcích,
- podporuje vytváření nových pracovních míst a pracovních činností – poskytuje např. finanční podpory na nová pracovní místa zaměstnavatelům, začínajícím podnikatelům, podporuje veřejně prospěšné práce a usnadňuje zaměstnávání mladistvých a handicapovaných občanů,
- zaměřuje se na zvýšení adaptability pracovní síly – růst strukturální nezaměstnanosti staví požadavek adaptability a mobility velice kategoricky, politika zaměstnanosti k ní přispívá organizováním a podporou rozmanitých rekvalifikačních programů,
- podílí se na zabezpečení životních podmínek těch, kteří se stali dočasně nezaměstnanými formou dávek a podpor v nezaměstnanosti.

Státní politika zaměstnanosti

vývojové etapy:

- 1. třetina 20. století – rozvoj PPZ, nezaměstnanost = determinována sociálně ekonomickými faktory,
- po 2. SV – rozvoj APZ
  - do konce 60. let minulého stol. = opatření méně významná – poválečná konjunktura, relativní dostatek PS
  - 70. léta - následky ropných šoků do struktur ekonomických činností - roste nezaměstnanost → růst podpor v nezaměstnanosti a očekávání brzkého poklesu nezaměstnanosti, ALE podpory problém neřeší ! ovlivňují postoje k práci → posun k APZ, trvá dodnes
- dnes: relativně se tlumí preference příjmové ochrany nezaměstnaných, zdůrazňuje se investování do lidí a jejich schopností → podpora nabídky práce a kultivace PS (vzdělávání, rekvalifikace, doškolování)
- nezaměstnanost nelze vyřešit ani protekcionismem, ani zkracováním PD a dělením se o pracovní místa
- zdůrazňována je podpora nabídky práce a její větší flexibilita

Státní politika zaměstnanosti

- nezaměstnanost není jakákoli absence pracovního poměru
- nezaměstnaný = ten, kdo chce být zaměstnán, je zaměstnatelný a přihlásí se o práci na ÚP

nezaměstnanost je definována

- nedobrovolným charakterem – nemožnost získat zaměstnání
- pracovní schopností – způsobilost být zaměstnán
- připraveností pro výkon zaměstnání
- aktivním hledáním zaměstnání

Státní politika zaměstnanosti

typy nezaměstnanosti

- **dobrovolná** – osoba setrvává dobrovolně nezaměstnaná, není ochotna přijmout práci za nabízených podmínek
- **frikční (dočasná)** – jedná se o krátkodobou nezaměstnanost spojenou zpravidla s obdobím mezi ukončením zaměstnání a nalezením nového zaměstnání; jedná se o nejčastější typ nezaměstnanosti, pro ekonomiku neznamená závažnější problém
- **systémová (strukturální)** – nezaměstnanost způsobená změnou struktury ekonomiky; nezaměstnaný nemůže sehnat práci ve svém oboru, souvisí s nesouladem nabídky práce a poptávky po práci (např. nadbytek horníků po uzavření dolů v regionu). Řešením může být rekvalifikace.
- **cyklická** – souvisí s průběhem hospodářského cyklu - v době, kdy se ekonomika nachází v recesi, je zaměstnáno méně lidí než v době konjunktury.
- **sezónní** – souvisí např. s ročním obdobím – třeba v zimě je na horách zaměstnáno více správců lyžařských vleků než v létě, v zimě je více nezaměstnaných stavařů. Někdy se považuje za část frikční nebo strukturální nezaměstnanosti.

Státní politika zaměstnanosti

podpora v nezaměstnanosti

- nárok vzniká v případě, pokud v uplynulých dvou letech bylo odpracováno minimálně 12 měsíců a během té doby bylo z příjmu odváděno důchodové pojištění, například i v rámci „brigád“

- podpůrčí doba:
  - do 50 let věku 5 měsíců
  - nad 50 do 55 let věku 8 měsíců
  - nad 55 let věku 11 měsíců

Státní politika zaměstnanosti

Výše podpory v nezaměstnanosti

- 65 % první dva měsíce podpůrčí doby
- 50 % další dva měsíce
- 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku z posledního zaměstnání po zbývající dobu.

Jestliže uchazeč o zaměstnání před zařazením do evidence bez vážného důvodu ukončil poslední zaměstnání sám nebo dohodou se zaměstnavatelem, činí procentní sazba podpory v nezaměstnanosti po celou podpůrčí dobu 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku.

Maximální výše podpory v nezaměstnanosti = 0,58 násobek průměrné mzdy (r. 2023 = 22 798 Kč)

Maximální výše podpory při rekvalifikaci = 0,65 násobek průměrné mzdy (r. 2023 = 25 549 Kč)

Vývoj nezaměstnanosti od r. 1990

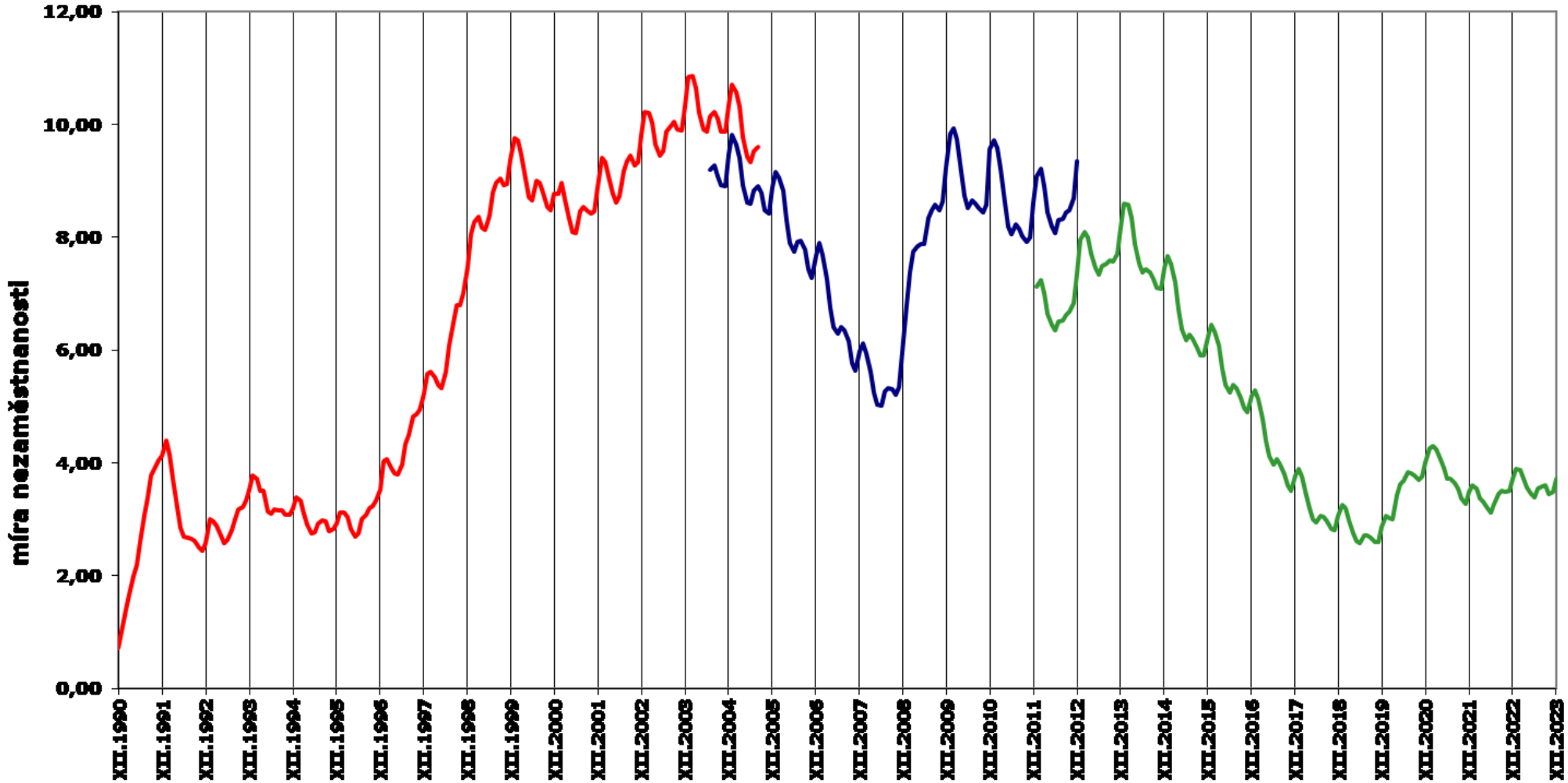

míra nezaměstnanosti (podíl všech registrovaných uchazečů o zaměstnání na celkovém počtu zaměstnaných osob podle údajů VŠPS)

míra nezaměstnanosti (podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na celkovém počtu zaměstnaných osob podle údajů VŠPS)

podíl nezaměstnaných osob (podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku)

ukazatel	rok										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
výdaje na státní politiku zaměstnanosti	22 736	17 837	15 275	17 964	20 117	22 586	20 324	18 457	18 953	18 174	45 085
v tom:											
pasivní politika zaměstnanosti	13 355	10 349	8 760	9 675	9 280	8 303	8 255	7 854	7 543	8 144	10 567
aktivní politika zaměstnanosti	6 171	3 816	2 595	4 286	6 427	9 733	6 867	4 761	4 398	2 347	25 838

Státní sociální podpora

https://www.uradprace.cz/web/cz/informace-pro-obcany
https://www.uradprace.cz/web/cz/vzory-vyplnenych-formularu

- upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění
- nárok na dávky má pouze fyzická osoba, jestliže ona a s ní společně posuzované osoby jsou hlášeny k trvalému pobytu na území ČR
- rodina = soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti, nezaopatřené dítě = dítě do skončení povinné školní docházky a dále, pokud se bud připravuje na budoucí povolání nebo je zdravotně postižené, nejdéle však do 26 let.
- u příspěvku na bydlení jsou společně posuzovány všechny osoby, které jsou v bytě hlášeny k trvalému pobytu, podmínka společné domácnosti se nevyžaduje
- při posuzování nároků na dávky SSP se **netestuje majetek rodiny**
- v závislosti na výši příjmu rodiny jsou poskytovány přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, bez ohledu na příjem rodiny se poskytují rodičovský příspěvek a pohřebné.
- základem pro stanovení nároku a výši některých dávek včetně určení hranice příjmů osoby či rodiny je životní minimum.
- příjmy rozhodné pro nárok na dávky SSP zahrnují především příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti a dále dávky nemocenského a důchodového pojištění a podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci včetně obdobných příjmů z ciziny. Do rozhodného příjmu se započítávají tzv. "čisté" příjmy,
- žádosti o dávky se podávají na tiskopisech předepsaných MPSV.
- nárok na výplatu dávek SSP zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávky náleží, u dávek jednorázových (porodné, pohřebné) zaniká nárok uplynutím 1 roku od vzniku nároku na dávku.

Státní sociální podpora

Přídavek na dítě

je základní, dlouhodobou dávkou, poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady, spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí

nárok má nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší než 2,7násobek částky životního minima rodiny. Pro nárok na dávku se posuzuje příjem za předchozí kalendářní čtvrtletí, za příjem se považuje i rodičovský příspěvek.

přídavek je vyplácen ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte.

věk dítěte	výše přídavku na dítě v Kč měsíčně	
	základní výměra	zvýšená výměra
do 6 let	830 Kč	1 330 Kč
od 6 do 15 let	970 Kč	1 470 Kč
od 15 do 26 let	1 080 Kč	1 580 Kč

Státní sociální podpora

Rodičovský příspěvek

nárok má rodič, který po celý kalendářní měsíc **osobně celodenně a řádně** pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 300 000 Kč, nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte,

pro stanovení nároku a výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenské v souvislosti s porodem podle zákona o NP

- jestliže lze alespoň jednomu z rodičů stanovit k datu narození nejmladšího dítěte v rodině 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce převyšující 7 600 Kč, může rodič volit měsíční výši čerpání rodičovského příspěvku až do této výše.
- pokud ani jednomu z rodičů nelze stanovit denní vyměřovací základ, nebo je-li 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu nižší než 7 600 Kč, rodič volí výši rodičovského příspěvku až do částky 7 600 Kč měsíčně,

Podmínka osobní celodenní péče se považuje za splněnou a rodičovský příspěvek náleží i v případech, kdy:

- dítě mladší 2 let navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 46 hodin v kalendářním měsíci,
- dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zřízenou pro zdravotně postižené děti či jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,
- zdravotně postižené dítě pravidelně navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně,
- dítě navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně, pokud jeho oba rodiče nebo osamělý rodič jsou osobami závislými na pomoci jiné osoby ve stupni III a IV,
- rodič zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou v době, kdy je výdělečně činný nebo studuje.

Příjem rodiče není sledován.

Při nároku na výplatu rodičovského příspěvku může rodič výdělečnou činností zlepšovat sociální situaci rodiny.

Státní sociální podpora

Příspěvek na bydlení

- přispívá na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy
- nárok má vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže
  - jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35), a zároveň
  - součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení
- poskytování podléhá testování příjmů rodiny a nákladů na bydlení za předchozí kalendářní čtvrtletí
- za společně posuzované osoby se považují všechny osoby, které jsou v témže bytě hlášeny k trvalému pobytu; podmínka
- do rozhodného příjmu se započítávají příjmy všech společně posuzovaných osob vč. PND a RP
- náklady na bydlení tvoří u nájemních bytů nájemné a náklady za plnění poskytované v souvislosti s užíváním bytu, u družstevních a bytů vlastníků srovnatelné náklady, u všech bytů se dále započítávají náklady za plyn, elektřinu a náklady za plnění poskytované s užíváním bytu dodávka tepla (dálkové vytápění) a centralizované poskytování teplé vody, dodávka vody z vodovodů a vodáren a odvádění odpadních vod, provoz výtahu, osvětlení společných prostor v domě, úklid společných prostor v domě, odvoz odpadních vod a čištění jímek, vybavení bytu společnou televizní a rozhlasovou anténou, odvoz komunálního odpadu a náklady za pevná paliva.

Státní sociální podpora

- Výše příspěvku na bydlení činí za kalendářní měsíc rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientem 0,35. Pokud jsou skutečné náklady na bydlení nižší než normativní náklady na bydlení, náleží příspěvek na bydlení ve výši rozdílu mezi těmito náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30, resp. 0,35.

Státní sociální podpora

Porodné

- dávka poskytovaná v závislosti na výši příjmu, kterou se rodině s nízkými příjmy jednorázově přispívá na náklady související s narozením prvního nebo druhého živého dítěte
- nárok je vázán na stanovenou hranici příjmů v rodině, která v kalendářním čtvrtletí předcházejícím kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo, musí být nižší než 2,7násobek životního minima rodiny.
- náleží ženě, která porodila své první nebo druhé živé dítě
- je stanoveno pevnou částkou a činí 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě.

Státní sociální podpora

pohřebné

- jednorázová dávka, která přispívá na náklady spojené s vypravením pohřbu.
- ke stanoveno pevnou částkou 5 000 Kč, příjem rodiny se netestuje
- náleží osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte,

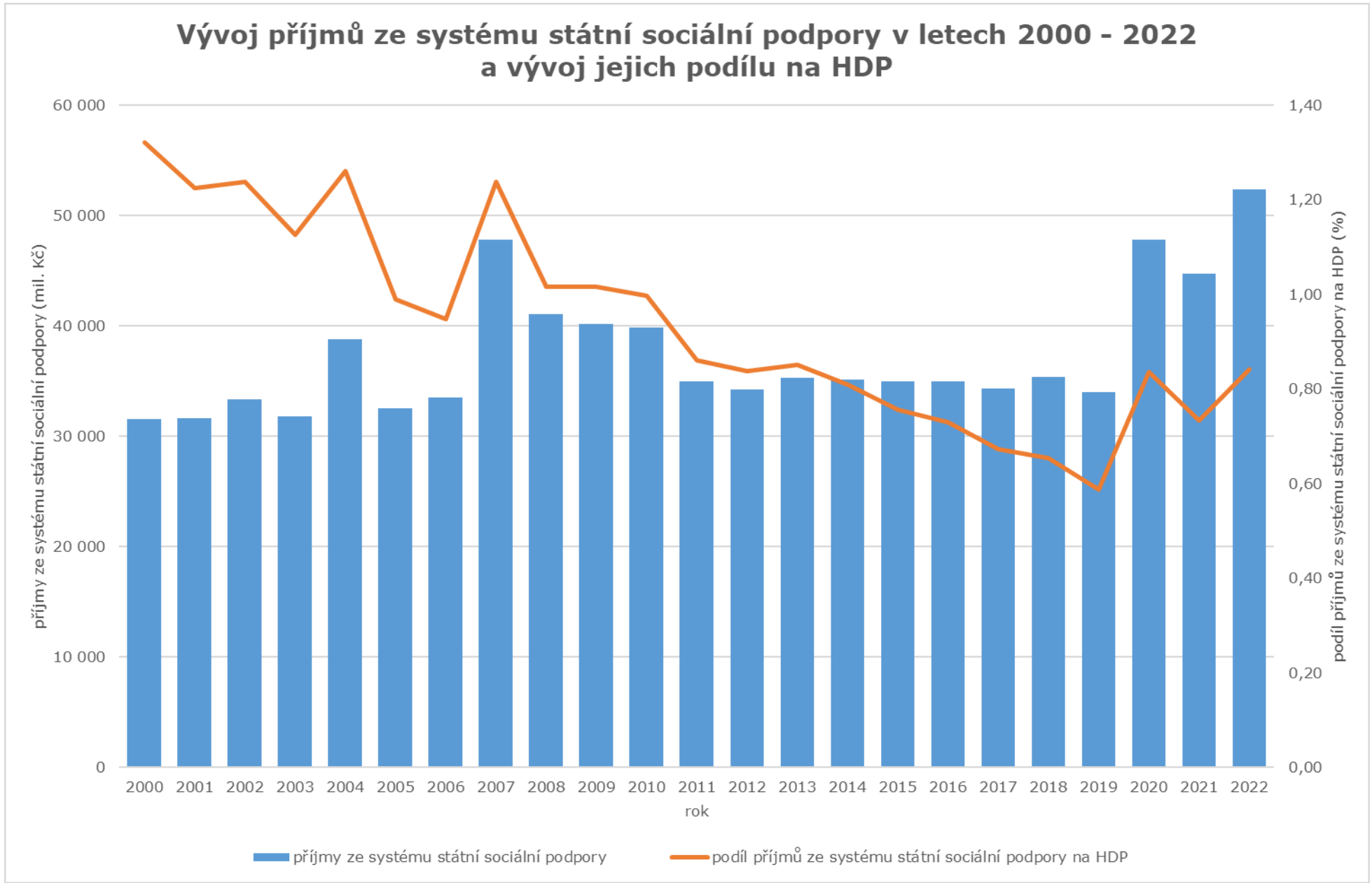
Vývoj příjmů ze systému státní sociální podpory v letech 2000 - 2022
a vývoj jejich podílu na HDP
60 000
50 000
40 000
30 000
20 000
10 000
0
příjmy ze systému státní sociální podpory (mil. Kč)
1,40
1,20
1,00
0,80
0,60
0,40
0,20
0,00
podíl příjmů ze systému státní sociální podpory na HDP (%)
2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022
rok
příjmy ze systému státní sociální podpory
podíl příjmů ze systému státní sociální podpory na HDP

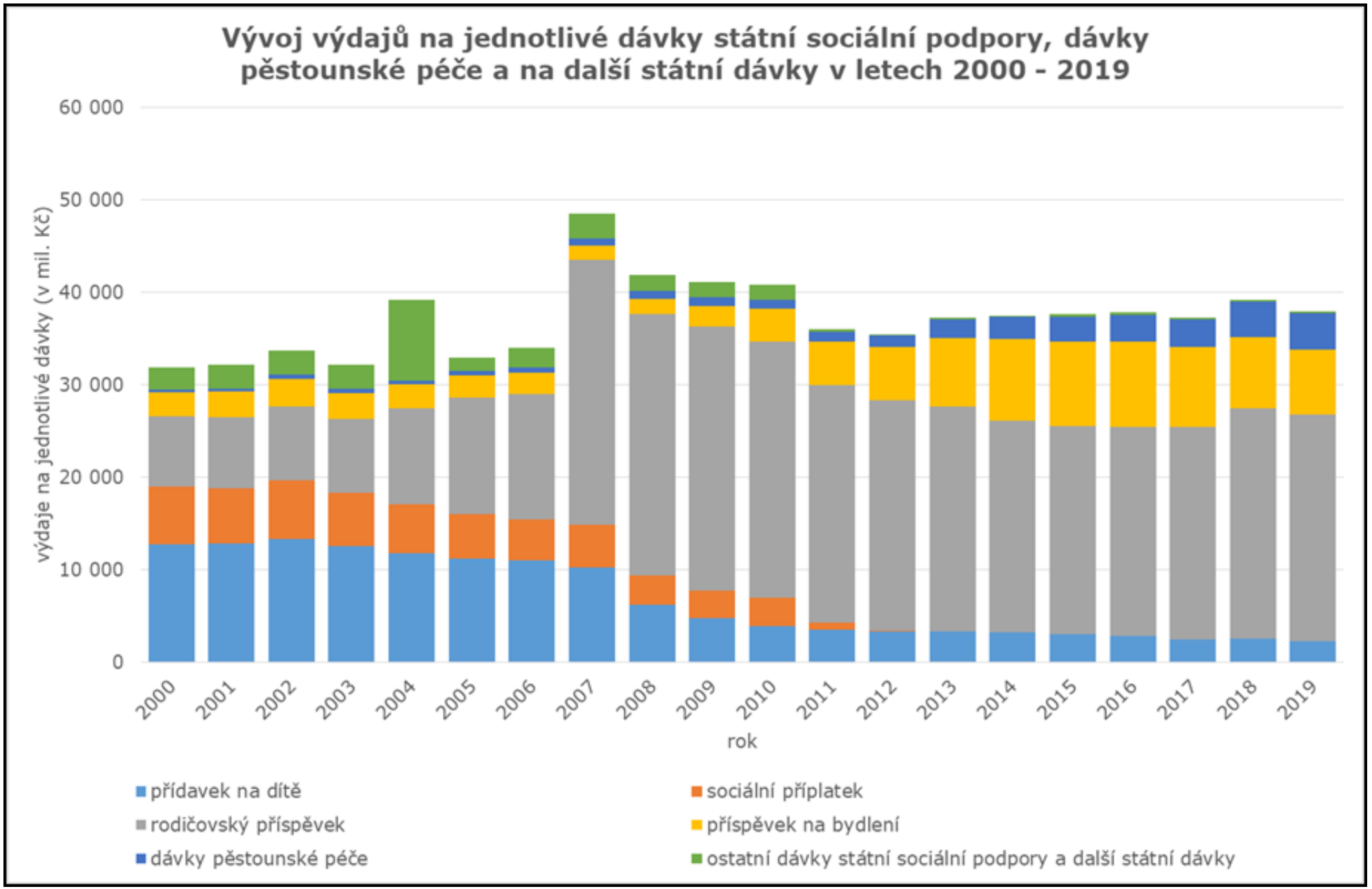
Vývoj výdajů na jednotlivé dávky státní sociální podpory, dávky pěstounské péče a na další státní dávky v letech 2000 - 2019
60 000
50 000
40 000
30 000
20 000
10 000
0
výdaje na jednotlivé dávky (v mil. Kč)
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
rok
přídavek na dítě
sociální příplatek
rodičovský příspěvek
příspěvek na bydlení
dávky pěstounské péče
ostatní dávky státní sociální podpory a další státní dávky

Pomoc v hmotné nouzi

Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 68 let.

upraveno zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Hlavní využití životního a existenčního minima je v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Životní minimum plní rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze i jako sociálně-ochranná veličina.

Životní a existenční minimum je využíváno také v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, při zjišťování nároku na dávky, které zabezpečují adresnou pomoc rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích (u přídavku na dítě a porodného). V případě dávek pěstounské péče tvoří základ pro výpočet jejich výše.

Další využití životního minima je například v soudní praxi pro stanovení alimentačních povinností, v případě exekucí pro nezabavitelné částky apod.

Životní minimum ani existenční minimum nezahrnují nezbytné náklady na bydlení, ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci systému státní sociální podpory poskytováním příspěvku na bydlení a v systému pomoci v hmotné nouzi doplatkem na bydlení.

Pomoc v hmotné nouzi

Částky životního minima v Kč za měsíc

		do 31.3.2020	od 1.4.2020	od 1.4.2022	od 1.1.2023
• pro jednotlivce		3 410 Kč	3 860 Kč	4 250 Kč	4 860 Kč
• pro první dospělou osobu v domácnosti		3 140 Kč	3 550 Kč	3 910 Kč	4 470 Kč
• pro druhou a další dospělou osobu v domácnosti		2 830 Kč	3 200 Kč	3 530 Kč	4 040 Kč
• pro nezaopatřené dítě ve věku	do 6 let	1 740 Kč	1 970 Kč	2 170 Kč	2 480 Kč
	6 až 15 let	2 140 Kč	2 420 Kč	2 670 Kč	3 050 Kč
	15 až 26 let	2 450 Kč	2 770 Kč	3 050 Kč	3 490 Kč
• existenční minimum		2 200 Kč	2 490 Kč	2 740 Kč	3 130 Kč

Pomoc hmotné nouzi

https://www.uradprace.cz/web/cz/informace-pro-obcany-1

Systém pomoci v hmotné nouzi

- opravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
- je moderní formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb
- vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi

- vymezuje situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi
- napomáhá řešení některých nárazových životních situací, nedílnou součástí pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty.

Dávky a jejich výplata

- **příspěvek na živobytí**
- **doplatek na bydlení**
- **mimořádná okamžitá pomoc**

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je příslušné krajské pobočky **Úřadu práce ČR.**

Pomoc v hmotné nouzi

Příspěvek na živobytí

- řeší nedostatečný příjem osoby/společně posuzovaných osob
- částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností, pro stanovení živobytí okruhu společně posuzovaných osob se jednotlivé částky živobytí osob sčítají, částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima
- částka živobytí osoby se zvyšuje, pokud zdravotní stav osoby vyžaduje podle doporučení příslušného odborného lékaře zvýšené náklady na dietní stravování.

Pomoc v hmotné nouzi

Doplatek na bydlení

- pomáhá uhradit odůvodněné náklady na bydlení,
- výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí.

Pomoc v hmotné nouzi

Mimořádná okamžitá pomoc

- může být poskytnuta pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy je potřeba poskytnout pomoc bezprostředně
- osoba neplní podmínky hmotné nouze pro opakované dávky, ale kvůli nedostatku finančních prostředků jí **hrozí vážná újma na zdraví –** dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).
- vážná mimořádnou událostí, celkové sociální a majetkové poměry neumožňují překonat událost vlastními silami - např. **živelní pohroma** (povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení apod.), **požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie** - maximální výše dávky činí 15násobek částky životního minima jednotlivce.
- osoba **nemá** vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům **dostatečné prostředky:**
  - **k úhradě nezbytného jednorázového výdaje**, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázané ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu; výše dávky se stanoví s ohledem na konkrétní výdaj.
  - **na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby**; výše dávky se stanoví až do výše konkrétního nákladu, ale součet poskytnutých dávek nesmí překročit v kalendářním roce 10násobek částky životního minima jednotlivce.

Pomoc v hmotné nouzi

- **k uhrazení odůvodněných nákladů vzniklých v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí;** výše dávky se stanoví až do výše konkrétního nákladu, ale součet poskytnutých dávek nesmí překročit v kalendářním roce 10násobek částky životního minima jednotlivce
- nemůže s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků úspěšně řešit svoji situaci a **jsou ohroženy sociálním vyloučením**, jde zejména o osobu, která:
  - je **propuštěna z výkonu vazby** nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
  - je **po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení**, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
  - je **propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče** po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
  - nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že **je osobou bez přístřeší**, nebo
  - je **osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby**.

  - lze poskytnout dávku až do výše 1 000 Kč. Součet dávek poskytnutých v kalendářním roce nesmí přesáhnout 4násobek částky životního minima jednotlivce.

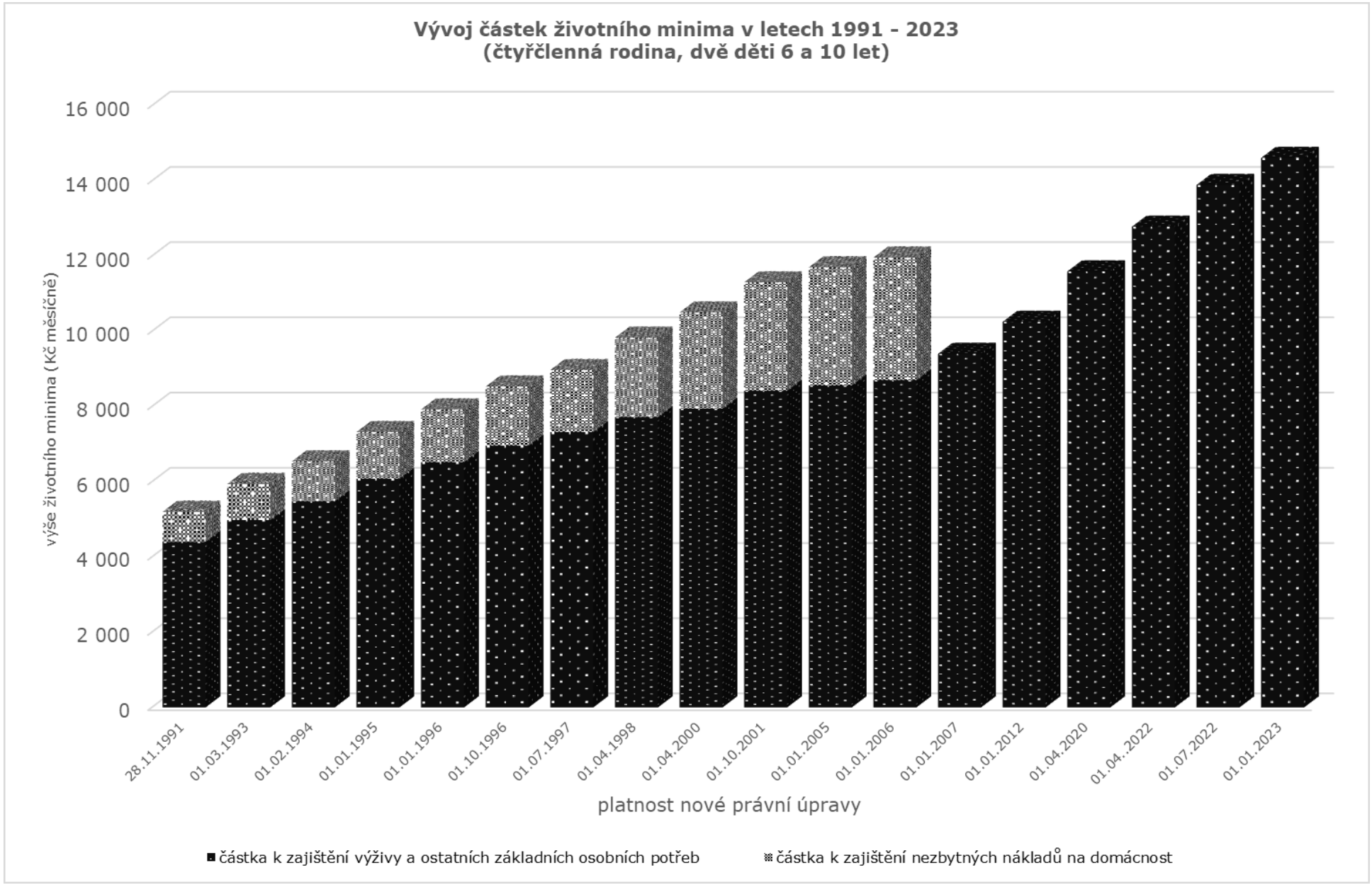
Vývoj částek životního minima v letech 1991 - 2023
(čtyřčlenná rodina, dvě děti 6 a 10 let)
16 000
14 000
12 000
10 000
8 000
6 000
4 000
2 000
0
výše životního minima (Kč měsíčně)
28.11.1991
01.03.1993
01.02.1994
01.01.1995
01.01.1996
01.10.1996
01.07.1997
01.04.1998
01.04.2000
01.10.2001
01.01.2005
01.01.2006
01.01.2007
01.01.2012
01.04.2020
01.04..2022
01.07.2022
01.01.2023
platnost nové právní úpravy
částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb
částka k zajištění nezbytných nákladů na domácnost

příspěvek na péči

https://www.uradprace.cz/web/cz/prispevek-na-peci

- určen osobám, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona o sociálních službách
- z poskytnutého příspěvku tyto osoby hradí pomoc, kterou jim může dle jejich rozhodnutí poskytovat osoba blízká, asistent sociální péče, registrovaný poskytovatel sociálních služeb, dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu
- při posuzování stupně závislosti osoby se hodnotí schopnost zvládat tyto základní životní potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost (péče o domácnost se neposuzuje u osob do 18 let).

příspěvek na péči

	do 18 let	starší 18 let
• I. stupeň – lehká závislost	3 300 Kč	880 Kč
• II. stupeň – středně těžká závislost	6 600 Kč	4 400 Kč
• III. stupeň – těžká závislost	13 900 Kč	12 800 Kč
• IV. stupeň – úplná závislost	19 200 Kč	19 200 Kč

Vývoj počtu příjemců příspěvku na péči v letech 2007 - 2021

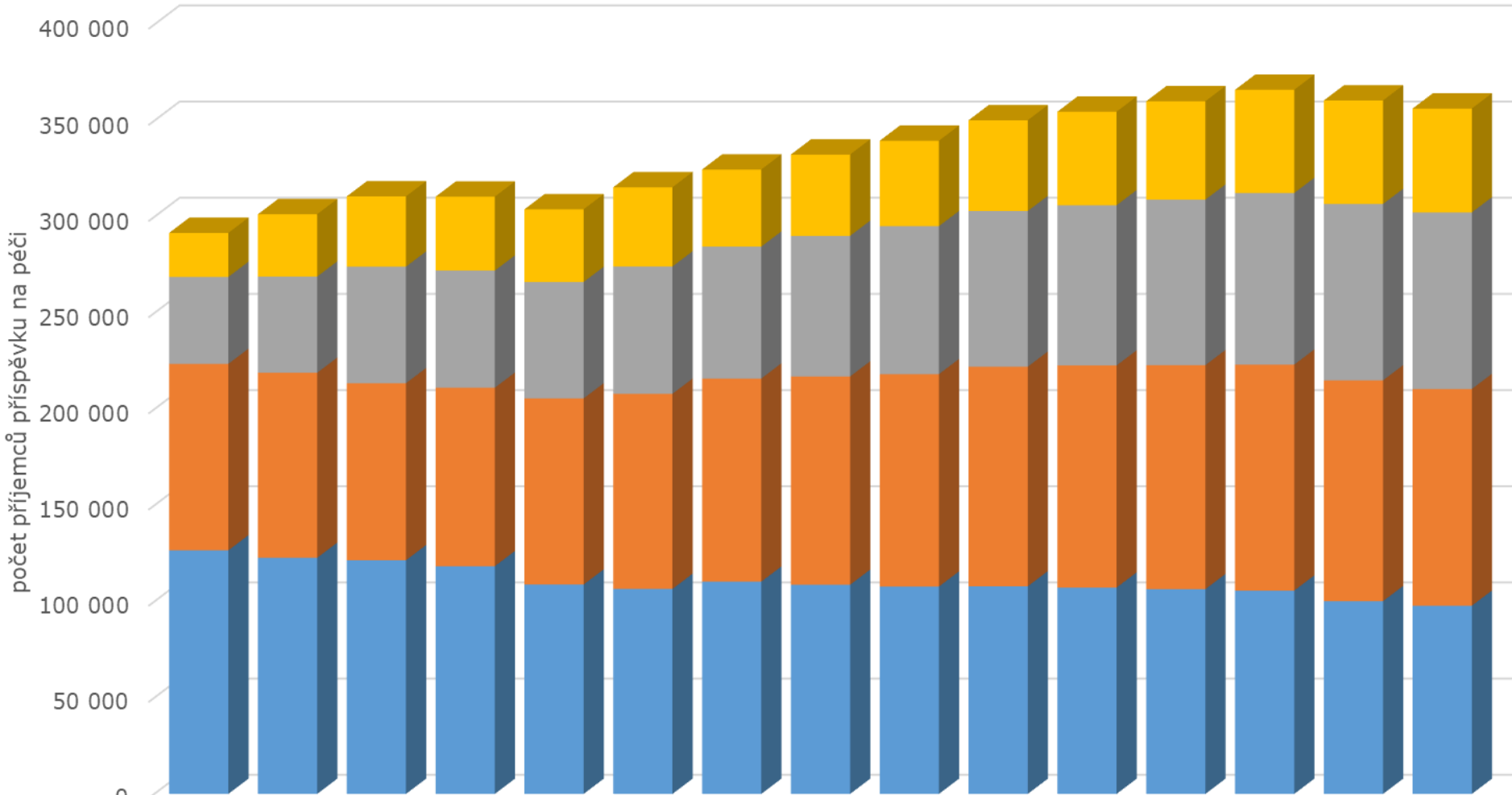

	12/2007	12/2008	12/2009	12/2010	12/2011	12/2012	2/2014	12/2014	12/2015	12/2016	12/2017	12/2018	12/2019	12/2020	6/2021
IV. stupeň	22 888	32 418	36 544	38 441	37 759	41 194	40 082	42 271	44 397	47 192	48 636	51 135	53 648	53 818	53 995
III. stupeň	45 208	50 021	60 609	60 907	60 545	66 192	68 593	73 124	76 950	80 943	83 295	86 055	89 230	91 708	91 823
II. stupeň	96 965	96 198	92 033	92 778	96 769	101 446	105 606	108 291	110 444	114 161	115 466	116 451	117 467	114 782	112 682
I. stupeň	126 614	122 759	121 492	118 388	108 860	106 568	110 353	108 743	107 793	107 942	107 285	106 471	105 719	100 231	97 845

Vývoj struktury příjemců příspěvku na péči v letech 2007 - 2020

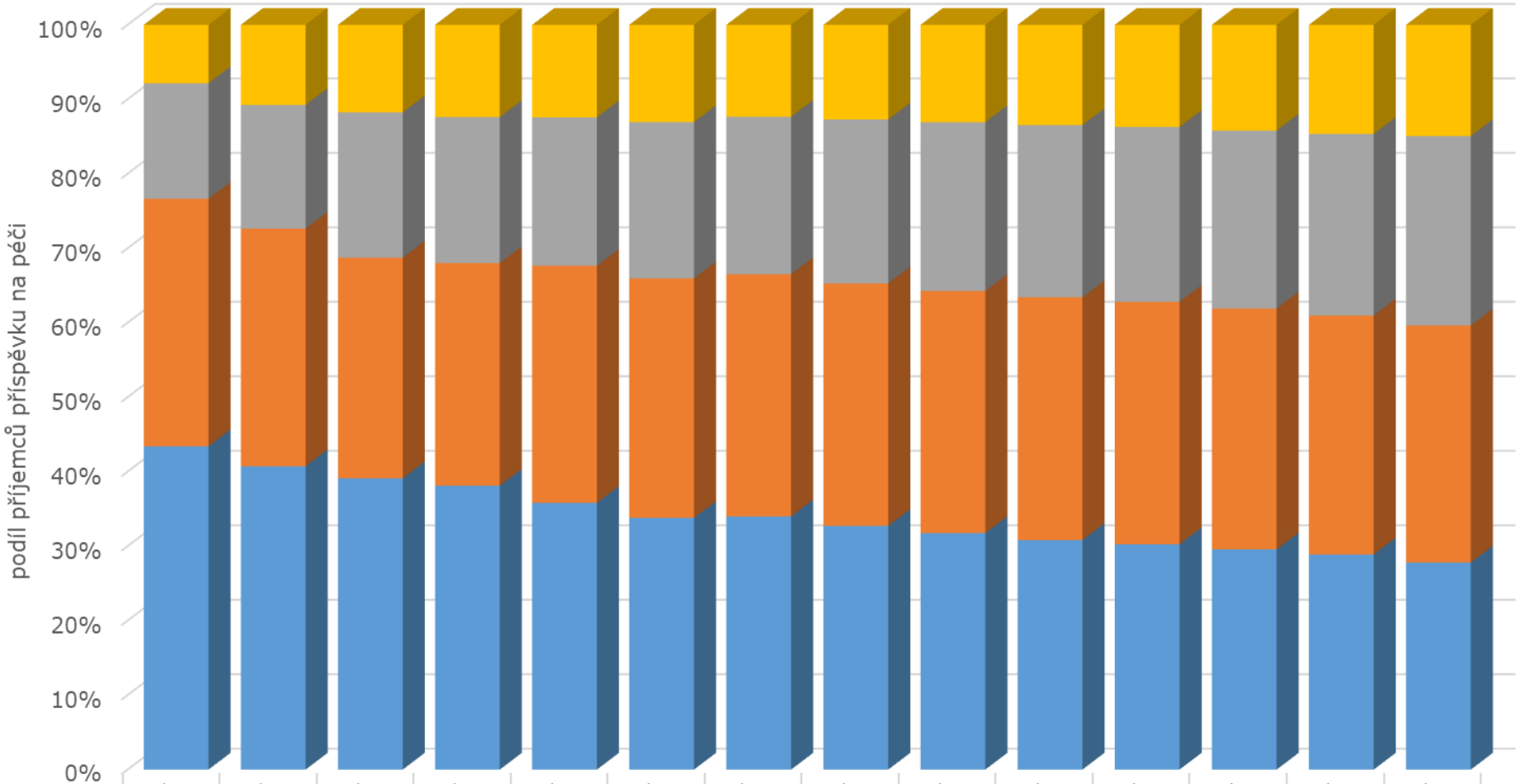

	12/2007	12/2008	12/2009	12/2010	12/2011	12/2012	2/2014	12/2014	12/2015	12/2016	12/2017	12/2018	12/2019	12/2020
IV. stupeň	7,85	10,76	11,76	12,38	12,42	13,06	12,35	12,72	13,07	13,47	13,71	14,20	14,66	14,93
III. stupeň	15,50	16,60	19,51	19,61	19,92	20,99	21,13	22,00	22,66	23,11	23,48	23,90	24,38	25,44
II. stupeň	33,24	31,92	29,62	29,88	31,84	32,16	32,53	32,58	32,52	32,60	32,55	32,34	32,09	31,84
I. stupeň	43,41	40,73	39,11	38,13	35,82	33,79	33,99	32,71	31,74	30,82	30,25	29,57	28,88	27,80

Projekce vývoje počtu příjemců příspěvku na péči do r. 2050

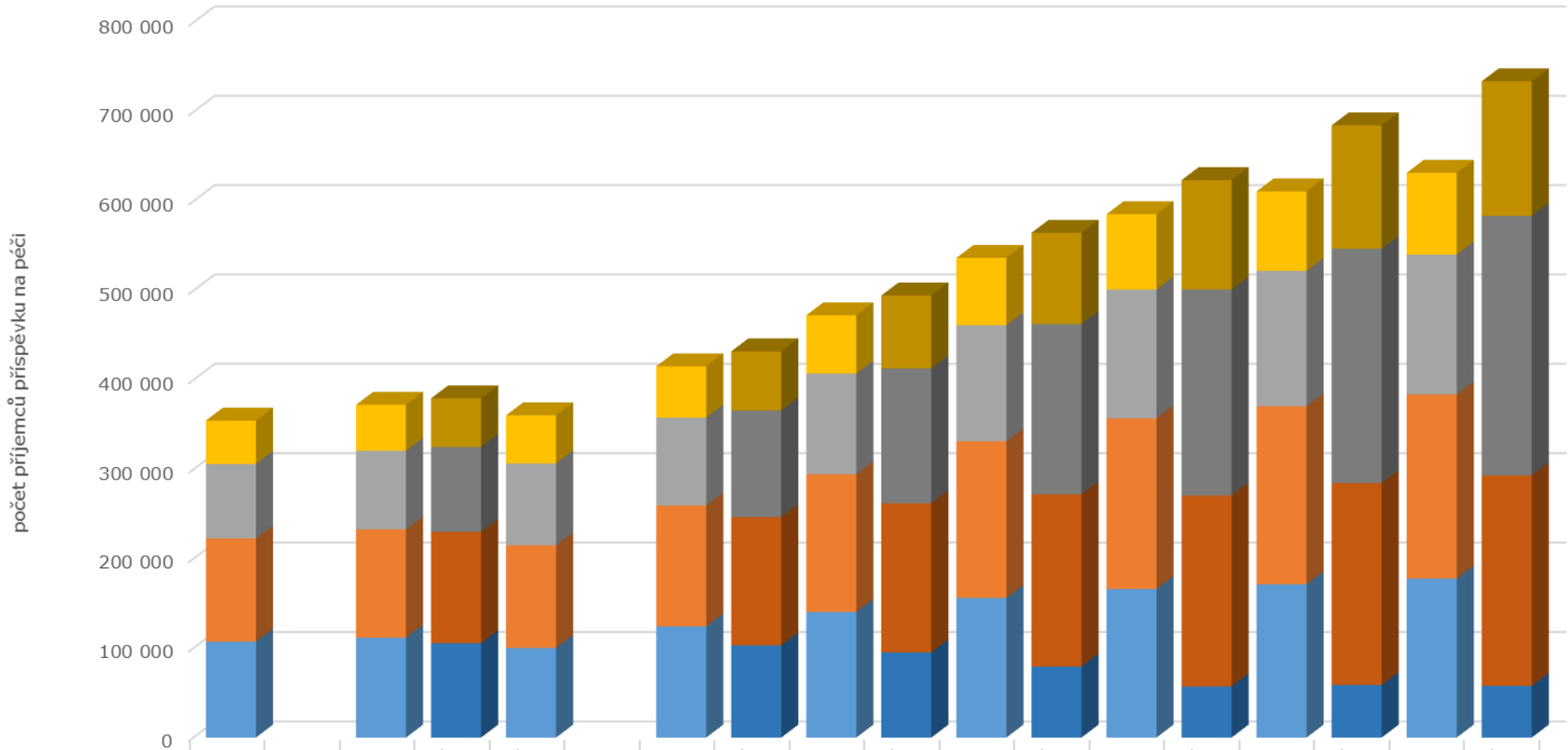

	2017 skut.	2020 st.	2020 dyn.	2020 skut.	2025 st.	2025 dyn.	2030 st.	2030 dyn.	2035 st.	2035 dyn.	2040 st.	2040 dyn.	2045 st.	2045 dyn.	2050 st.	2050 dyn.
IV. stupeň závislosti	48 636	51 415	54 353	53 818	57 336	66 068	65 203	81 640	75 375	101 994	84 216	122 452	88 922	137 993	91 487	150 536
III. stupeň závislosti	83 295	88 010	95 144	91 708	98 474	119 406	112 596	150 867	129 809	190 575	144 019	230 333	151 540	262 214	156 511	290 473
II. stupeň závislosti	115 466	121 161	124 517	114 782	135 199	143 537	154 209	166 805	175 320	192 705	191 089	213 708	199 154	225 983	205 957	235 634
I. stupeň závislosti	107 285	111 728	105 498	100 231	124 291	103 088	140 459	95 320	156 129	79 422	166 194	57 170	171 453	58 776	177 920	57 655

sociální zabezpečení a EU

- sociální zabezpečení je v kompetenci jednotlivých členských zemí
- EU usiluje o koordinaci sociálních systémů na základě otevřené metody koordinace sociálních systémů (příklady dobré praxe)
- Modernizace sociálních systémů
  - „aby se vyplatilo pracovat“ (ČMKOS – „Konec levné práce!“
  - úsilí o sociální integraci (prevence sociálního vyloučení)
  - dlouhodobá udržitelnost důchodových systémů
  - dlouhodobá udržitelnosti systémů dlouhodobé sociálně zdravotní péče